

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ŽENSKI ROMAN KONEC 20. STOLETJA

Diplomska naloga

Ključne besede: ženski roman, spolne vloge, trivialna literatura, Lidija Asta, Elza Budau, Katarina Marinčič, Vesna Milek, Marjeta Novak, Brina Svit

Avtorica: Nina Žavbi
(letnica rojstva: 1982)

Mentor: dr. Miran Hladnik

Ljubljana, 2006

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	DEFINICIJA ŽENSKEGA ROMANA.....	4
3	ZGODOVINSKI PREGLED ŽENSKÉ LITERATURE	8
4	RAZMIŠLJANJE O TEKSTU S SOCIOLOŠKEGA IN FEMINISTIČNEGA STALIŠČA.....	10
5	MOŠKE IN ŽENSKÉ SPOLNE VLOGE V MEDIJAH V SODOBNEM ČASU	11
6	ŽENSKÉ BRALKE IN NJIHOVI BRALNI INTERESI	12
7	IZBIRA ROMANOV IN NAČIN DELA	13
8	ANALIZA OBRAVNAVANIH ROMANOV	14
8.1	MARJETA NOVAK: KRISTINA	14
8.1.1	GLAVNA LITERARNA OSEBA.....	16
8.1.2	TEME IN MOTIVI.....	17
8.1.3	ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU KRISTINA.....	18
8.1.4	SOCIOLOŠKA ANALIZA	18
8.1.5	KRITIŠKE MISLI O ROMANU.....	19
8.2	VESNA MILEK: KALIPSO	20
8.2.1	GLAVNA LITERARNA OSEBA.....	21
8.2.2	TEME IN MOTIVI.....	23
8.2.3	ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU KALIPSO.....	24
8.2.4	SOCIOLOŠKA ANALIZA	24
8.2.5	KRITIŠKE MISLI O ROMANU.....	25
8.3	ELZA BUDAU: LJUBEZEN V F-MOLU.....	27
8.3.1	GLAVNA LITERARNA OSEBA.....	28
8.3.2	TEME IN MOTIVI.....	30
8.3.3	ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU LJUBEZEN V F-MOLU.....	30
8.3.4	SOCIOLOŠKA ANALIZA	31
8.3.5	KRITIŠKE MISLI O ROMANU.....	31
8.4	LIDIJA ASTA: LIDIJA: SKOZI TRNJE DO ZVEZD ALI AVTOBIOGRAFIJA NEKE TRIDESETLETNICE	32
8.4.1	GLAVNA LITERARNA OSEBA.....	33
8.4.2	TEME IN MOTIVI.....	35
8.4.3	ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU LIDIJA: SKOZI TRNJE DO ZVEZD ALI AVTOBIOGRAFIJA NEKE TRIDESETLETNICE.....	35
8.4.4	SOCIOLOŠKA ANALIZA	36
8.4.5	KRITIŠKE MISLI O ROMANU.....	37
8.5	KATARINA MARINČIČ: ROŽNI VRT	38
8.5.1	LITERARNE OSEBE	39
8.5.2	TEME IN MOTIVI.....	40
8.5.3	ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU ROŽNI VRT.....	41
8.5.4	SOCIOLOŠKA ANALIZA	41
8.5.5	KRITIŠKE MISLI O ROMANU.....	42
8.6	BRINA SVIT: SMRT SLOVENSKE PRIMADONE	44
8.6.1	GLAVNA LITERARNA OSEBA.....	45
8.6.2	TEME IN MOTIVI.....	46
8.6.3	ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU SMRT SLOVENSKE PRIMADONE.....	46
8.6.4	SOCIOLOŠKA ANALIZA	47
8.6.5	KRITIŠKE MISLI O ROMANU.....	47
9	PRIMERJAVA VSEH ŠESTIH ROMANOV	48
10	ZAKLJUČEK	50
11	VIRI	51
12	SEZNAM LITERATURE.....	51

UVOD

Za diplomsko nalogo, s katero bom zaključila svoj študij Slovenistike na Filozofski fakulteti, sem si izbrala naslov *Ženski roman konec 20. stoletja*. Naslov se mi zdi zanimiv ravno zato, ker se veliko slovenistov izogiba podobnim tematikam, češ da to ni »prava« literatura. Sama menim, da je potrebno preučevati literarno produkcijo vseh vrst. Naslov me je pritegnil predvsem zato, ker se mi zdi, da je ogromno bralk, včasih tudi bralcev, ki v današnjem stresnem vsakdanjiku radi posegajo po sproščujoči, ne tako zelo bralsko zahtevni literaturi.

Na začetku diplomske naloge bom najprej opredelila termin ženski roman. Sem seveda ne spada vsa literatura, ki jo pišejo ženske. V slovenskem literarnem prostoru namreč ustvarja veliko število kakovostnih avtoric. Pri definiciji termina ženski roman, si bom pomagala z definicijami Silvije Borovnik, Alojzije Zupan Sosič, Andrijana Laha in Mirana Hladnika. Kot ženski roman bom obravnavala literaturo, ki je že vnaprej namenjena ženskim bralkam in vsebuje točno določene motive in tematiko (ljubezenska, erotična). To je le en del literature, ki po definicijah Silvije Borovnik spada v ta pojem. Žanr ženskega romana bom predstavila tudi razvojno in poskušala bom ugotoviti, če obstaja kakšna razlika med tradicionalnim romanom oziroma povestjo 19. stoletja in med romani, ki jih sama obravnavam.

Obravnavala sem samo avtorice. Opazovala sem ženske romane, ki so nastali med letnicama 1985 in 2000. Izbrala sem šest romanov šestih različnih avtoric, in sicer glede na podobne motive, tematiko in literarni žanr.

Obravnavala bom naslednje romane:

Vesna Milek: *Kalipso*,

Elza Budau: *Ljubezen v f-molu*,

Marjeta Novak: *Kristina*,

Lidija Asta: *Lidija: skozi trnje do zvezd ali avtobiografija neke tridesetletnice*,

Katarina Marinčič: *Rožni vrt*,

Brina Svit: *Smrt slovenske primadone*.

Pri analizi teh romanov me bo zanimala njihova literarna kvaliteta, hkrati pa bom opazovala tudi spolne vloge in svobodo ženske literarne osebe. Opazovala bom žensko kot avtorico, literarno junakinjo in bralko in se vprašala, ali vloga ženske prehaja iz aktivne v pasivno. Zanimalo me bo, če je ženska v novejših romanih bolj emancipirana in svobodna in ali so romani in spolne vloge v njih manj stereotipni. Moja začetna teza je, da je ženska svoboda tu mnogo večja, vseeno pa je tudi v teh romanih ženska sreča prikazana kot zelo odvisna od moškega. Tako sklepam, da se bodo v izbranih romanih še vedno kazale stereotipne in tradicionalne spolne vloge.

1 DEFINICIJA ŽENSKEGA ROMANA

Na začetku obravnave bom definirala termin ženski roman. Predvsem sem se držala definicij Alojzije Zupan Sosič, Silvije Borovnik, Andrijana Laha in Mirana Hladnika.

Alojzija Zupan Sosič (Alojzija Zupan Sosič 2001) meni, da je oznaka ženski roman primerna le za ožje literarno področje trivialne literature 18. in 19. stoletja, neuporabna pa za sodobno književnost. Po njenem mnenju je termin možno nadomestiti z že uveljavljenimi zvrstnimi in vrstnimi oznakami. Hkrati se ji odpira tudi vprašanje, če je potem vsa ostala literatura, ki je ne imenujemo ženska, moška literatura. Problem pri terminu je tudi v tem, da si tudi raziskovalci sami niso enotni, kaj naj bi spadalo v žensko literaturo. To so lahko prezrta in nepriznana dela žensk, trivialna dela, ki so bila napisana za ženske v preteklosti, dela, kjer so prisotne ženske lastnosti in številne ženske junakinje, in literarna dela, za katera je dokazano žensko avtorstvo.

Termin si je ženska emancipacija sposodila iz 18. stoletja in takrat je pomenil predvsem trivialno literaturo za žensko bralno obzorje. Termin je emancipaciji koristil v aktivistični fazi, ko so se ženske morale tudi politično obravnavati kot ločena skupina.

Ženska literatura ubeseduje predvsem ženske vsebine, torej ljubezenske. Nasprotno od tega v moško literaturo spadajo indijancarice in kavbojke. Ženski roman in ženska povest sta v okviru trivialne literature skoraj sinonima za ljubezenski roman. Pomembno je, da je osrednja junakinja ženska, poveča pa se tudi število stranskih ženskih oseb. Problem je v tem, da je to hkrati potem tudi sinonim za manjšinsko in prezrto književnost.

Nadalje Alojzija Zupan Sosič razmišlja tudi o kategoriji ženskosti ter o ženskem načelu. Ženskost in moškost sta socialna konstrukta, ki ne kažeta na nobeno realno esenco v svetu. Začetne feministične interpretacije pa so vztrajale na doslednem ločevanju moškega in ženskega jezika oziroma pisave. Kasneje pride do ugotovitev, da je raziskovanje spolnih razlik v jezikovni rabi nemogoče in napačno. Termin ženska literatura se je v preteklosti bolj pogosto uporabljal, ko se je večala moč feminističnih gibanj. Kritika se je posvečala ženski vlogi bralke, torej šlo je za branje moških tekstov z ženske perspektive in prepoznavanje patriarhalnih vzorcev v teh tekstih. Ginokritika pa se ukvarja z žensko kot avtorico, z ženskimi temami, žanri in podobnim. Predvideva, da spol zaznamuje vsako pisanje. Tako se začne oblikovati alternativni kanon ženskih tekstov. Kasneje se tako proučevanje pokaže kot zastarelo.

Silvija Borovnik (Silvija Borovnik 1996) žensko književnost razdeli na tri kategorije: književnost za ženske (del sodobne trivialne literature), sodobna feministična literatura (mešanica programskih in retoričnih spisov z literarnimi prvinami) in umetniška literatura, ki jo pišejo ženske. Zadnja se lahko spogleduje s trivialnostjo, ni pa nujno vsa trivialna. Pri omenjeni avtorici ta termin pomeni literaturo, ki jo pišejo ženske. Ta literatura nikomur ne pomeni le trivialne literature, vseeno pa je raziskovanje večkrat pogojeno z manjvrednostnim mestom žensk v posameznih nacionalnih literaturah. Literarnega ustvarjanja žensk se ne da ločiti od njihovega družbenega položaja.

Pomembno je razlikovanje med sociološkimi feminističnimi spisi in med ženskim umetniškim ustvarjanjem. Je pa vseeno res, da v nekaterih delih obojega ni mogoče povsem ločiti.

Že od samega začetka ustvarjanja ženske literature se je veliko avtoric branilo pred takim uvrščanjem. Termin ženski roman je bil preveč obremenjen z getoizacijo in tudi s trivialnostjo. Nekateri so termin ženska književnost kasneje sprejele kot nevtralni zbirni pojem za svoje literarno ustvarjanje.

Sodobna ženska literatura je zelo raznolika. Pogosto črpa iz mitov in pravljic. Del te literature se do obravnavane snovi obnaša zelo racionalno. Nekatera dela z ironijo in sarkazmom razbijajo šablone, tudi trivialne vzorce literature. Načenja tudi tabuizirane teme s področja spolnosti, s področja enostranske vzgoje deklet, podrejenosti žensk v družbi, spolnega nasilja nad njimi. Literatura prav tako analizira ženske vzorce vedenja in se kritično loteva stereotipne podobe ženske. Novosti so tudi na slogovni in jezikovni ravni. Velikokrat na novo

osvetljujejo, parodirajo, montirajo. Kritično tudi opazujejo ženske vzorce obnašanja, odnose v družini, instrumentalizacijo ženske v medijih. Ženske pa niso vedno prikazane kot žrtve, ampak tudi kot soudeleženke in sokrivke. Tudi v rabi jezika so avtorice zelo iznajdljive. Rade posežejo po žargonu, jezik izpostavljajo in ga prenavljajo. To je predvsem značilno za Marjeto Kajzer Novak in Katarino Marinčič. Odnose med ženskami razkrijejo kot samozajedalne. Gre tudi za razpetost in dvojnost v intelektualkah. Pišejo o mnogih konfliktih, ki jih vsi čutimo, a bi jih družba najrajši ignorirala. Pogost je tudi rahlo agresiven ton. Včasih gre namreč za literaturo, ki je nastajala v zvezi z ženskim gibanjem.

V diplomskem delu sem se ukvarjala samo s tistim delom ženske literature, ki spada v tako imenovano lahko književnost. V monografiji *Mali pregled lahke književnosti* jo opredeli Andrijan Lah. Avtor meni, da se je lahka književnost oblikovala okoli leta 1800. Obstaja več terminov, ki pomenijo lahko književnost. Množična književnost je tista, ki ima množično bralstvo, zanjo so značilne velike naklade. Kič je slabšalna oznaka za idilično osladnost. V to kategorijo spadajo nekateri ljubezenski romani. Šund je izrazito slabšalna oznaka za napete pustolovske in ljubezenske povesti in romane. Plaža je slabšalna oznaka za slabšo lahko književnost. Popularna književnost je ustrezna in pozitivno obarvana oznaka. Zabavna je zabavna v najširšem smislu pomena. Konformistična književnost je tista, ki pristaja na ta svet in življenje in se jima prilagaja. Shematična je tista, ki ponavlja obstoječe, že znane vzorce. Lahka književnost je zanimiva, privlačna književnost, ki zna pritegniti množice bralcev. Opravlja predvsem zabavno vlogo. Ne moremo govoriti, da je vsa lahka literatura slaba. Med lahko literaturo spada tudi ljubezenski roman, ki je imenovan tudi ženski roman in temelji na sentimentalnem romanu 18. stoletja. Vzorčna avtorica, ki je ustvarjala v 19. stoletju, je Nemka E. Marlitt.

O slovenskem ženskem romanu veliko piše tudi Miran Hladnik. Naslonila sem se predvsem na njegov članek *Slovenski ženski roman v 19. stoletju*. Hladnik meni, da termin ženski roman izhaja iz nemške literarne vede in zaznamuje tisti del popularne pripovedne proze, katerega konzument je v največji meri ženska. Nasproti temu terminu stojijo romani, ki so namenjeni predvsem moškemu bralcu. Po tematiki je ženski roman predvsem ljubezenski roman, glavna oseba je ženska. Sem Hladnik uvrsti avtorici Luizo Pesjakovo in Pavlino Pajkovo, ki sta se zgledovali po E. Marlitt, njen ženski roman pa je običajno obravnavan pod naslovom kič. Pri obeh slovenskih avtoricah je lik glavne osebe zelo stereotipen. Lastnosti glavne osebe so ženski spol, osamljenost, podrejenost, neomadeževanost, mladost, lepota, izpolnjevanje

dolžnosti, dobro srce, občutljivost, resnost, marljivost, bistrost. Glavna oseba je modificiran lik Pepelke. Možu pripada delo, ženi dom. Žena ne ustvarja sredstev, zato mora biti možu podrejena. V romanih je ta pokornost prikazana kot lahka, če je med zakoncema ljubezen. Deklici je vzor njena mati, njen protipol in zbir vseh slabih lastnosti pa je mačeha. Črno-bela tehnika je značilnost trivialnega ženskega romana. Trivialni ženski roman ima močan uravnavaški sistem. Bralne užitke povzročajo negativne ženske osebe, ki tematizirajo skrite želje bralk. S srečnim razpletom za junakinjo, ki se ne obnaša libidinozno, pa se bralko spodbuja k represivnemu obnašanju, saj tako obnašanje prinaša nagrado (poroka in socialni dvig). Ženski roman je ljubezenski roman, zelo pogosti so ljubezenski trikotniki. Trivialni ženski roman prikazuje ženske, ki so neprimerno bolj zlobne od moških. Spolnost je tabuizirana. Značilnost trivialne literarne produkcije je tudi poenostavljanje. Poenostavljeno sporočilo ženskih povesti je, če je deklica skromna in pridna, se ji na koncu to povrne s poroko. Poroka je možna le med socialno enakimi. Zgodbe so zanimive. To se doseže s številnimi konfliktnimi situacijami v romanu. Glavna junakinja ima visok kategorični imperativ, ki se mu vedno podreja. Zato doživlja številne konflikte znotraj sebe in to jo pripelje v zanimive položaje. Formula ženskega romana uči, da je dosledno upoštevanje omejitev in prepovedi na koncu nagrajeno. Poroka na koncu trivialnega ženskega romana pomeni uzakonjenje in sprostitev libidinozne želje v okviru zakona. Junakinja torej ubere daljšo, težjo pot, da na koncu z gotovostjo doseže cilj. Če nočemo izzivati sreče, se o njej ne sme govoriti, zato se trivialni roman s poroko konča.

V članku z naslovom *Ni take je* Miran Hladnik opisuje, kakšne so slovenske literarne junakinje. V kmečki povesti so bolj prisotne zle ženske kot junaške kmečke matere. Žena je večkrat prešuštnica kot mož, za trivialni ženski roman sta značilna lika zle tašče in mačeha. Dobre matere so največkrat v ozadju med stranskimi osebami, na razplet dogodkov večinoma ne vplivajo. Le manjši del literature je programsko gojil materinski kult.

Ženski roman ni pripadal osrednjemu toku slovenske književnosti. Osrednji tok je pripadal moškimi avtorjem in glavnim junakom, ženski roman pa so ustvarjale ženske in glavno vlogo namenile ženski. Prvi pisateljici slovenskega ženskega romana sta se naslonili na modne vzorce nemškega salonskega branja. Junakinja ženskega romana se obnaša tako, da si na koncu pridobi dobrega moža. Za svoje odrekanje je poplačana tako, da na koncu dobi tisto, česar se je ves čas navidezno branila. Vseeno je za 19. stoletje značilen moški avtor, ki pa nagovarja bralko, saj so literarni konzumenti predvsem ženske.

Danes so ženske glavne osebe dekleta, ki študirajo. Ko odrastejo, so intelektualke. So emancipirane, velikokrat samske ali ločene. Junakinje so drugačne kot tiste iz tradicionalne literature.

2 ZGODOVINSKI PREGLED ŽENSKE LITERATURE

Od razsvetljenstva naprej so bile ženske pomembni literarni naslovniki. Ženska literatura pa je dolgo veljala za manjvredno, trivialno in izključevali so jo iz literarne zgodovine.

Prve slovenske prozaistke se pojavijo šele v 19. stoletju: Josipina Turnograjska, Pavlina Pajk in Luiza Pesjak. To delo je literarna zgodovina obravnavala le kot obrobni pojav. Tako je ta literatura dalj časa ostala neopažena. Večjo pozornost so omenjene avtorice doživele šele pri sodobnih literarnih zgodovinarjih. Luiza Pesjak je avtorica prvega slovenskega ženskega romana *Beatin dnevnik* iz leta 1887. Miran Hladnik navaja in razlaga pomembne značilnosti ženskih romanov v 19. stoletju. Glavna oseba je predstavljena stereotipno: je ženska, osamljena, podrejena, mlada, lepa, neomadeževana, občutljiva, marljiva, izobražena in dobrega srca. Za pošteno ravnanje na koncu junakinja dobi pošteno nagrado. Poroka je življenjski prelom. Ženi pripada dom, možu pa delo. Vse je prikazano črno-belo. Ženski roman je vedno ljubezenski roman, v katerem so pogosti ljubezenski trikotniki. Spolnost je tabuizirana. Ljubezenski odnosi zato izgledajo, kot bi bili družinski. Srečen konec se rezultira v poroki.

Prve slovenske avtorice, ki so tudi intelektualke, se pojavijo v okviru lista *Slovenka*, ki je začel izhajati leta 1897 v Trstu kot priloga Edinosti. Izstopajo Marica Nadlišek Bartol, Ivanka Anžič Klemenčič in Zofka Kveder. Teksti kažejo željo iskanja mesta ženske v družbi in v književnosti. Za ta čas so to precej žgoča vprašanja. Vrh list doseže z literarnim delom Zofke Kvedrove, ki izraža ogorčenje nad vlogo ženske v družbi in literaturi. Ženska je v njenih delih upornica zoper tradicijo. Prvič se pojavi tudi motiv odtujenega odnosa med materjo in hčerko in postane pogost v slovenski prozi. Zofka Kvedrova je prva avtorica slovenske ženske literature z umetniško vrednostjo.

Razcvet slovenskega ženskega pripovedništva se zgodi po drugi svetovni vojni. Avtoric je vse več, najboljši v tem obdobju pa sta Mira Mihelič in Mimi Malenšek. Razpeti sta med

trivialnostjo in umetniškostjo. Miheličeva je prva nadaljevala feministične ideje Zofke Kvedrove.

Do leta 1990 je bila v Sloveniji uradna socialistična ideologija. To je morala upoštevati tudi slovenska literarna ustvarjalka. V socializmu je feminizem že od začetka veljal za odpadniško in škodljivo družbeno gibanje. To pa ni bil strah pred ženskimi pravicami, gre za strah pred drugačnostjo žensk v monolitnem političnem sistemu in to drugačnost bi bilo težko obvladati. Socialistična ženska naj bi bila predvsem opora možu, politično pa naj bo aktivna le takrat, če prej opravi vse gospodinjske in materinske obveznosti. Kljub temu je v Sloveniji ženska veliko bolj samostojna kot v mnogih drugih državah.

V 80. letih pride do gospodarske krize in nastanka prvih feminističnih klubov, ki so protestirali zoper ponovno odrinjanje ženske v sfero doma. Ženske so še vedno prenašale največje breme vsakdanjega življenja, zato ni čudno, da ustvarjalk ni veliko, prav tako pa je zaradi istih razlogov ta literatura tudi umetniško šibkejša, fragmentarna, nedodelana.

V 80. letih pride do sprememb v slovenski prozi. Spremeni se vloga in razumevanje avtorja in pripovedovalca. Ideologija je vržena ven iz literarne umetnine. Spremeni se tudi razumevanje klasičnega literarnega izročila, trivialne literature, žanrov. Ljudi se upošteva kot avtonomne subjekte, razvijati se začne gibanje za samostojno državo Slovenijo. Pomembna postane kultura majhnih narodov. V slovenskem literarnem gibanju pride do nepregledne količine informacij in številnih književnih prevodov iz svetovne književnosti. Vloga medijev se poveča. Posameznik postane pomemben. V literaturi se vse bolj briše razlika med visokim in nizkim. Zaradi vpliva postmodernizma je vse več »majhnih zgodb« v literaturi. Na žensko literaturo je vplivalo tudi sodobno žensko gibanje. Z obravnavanjem sodobnega ženskega pisanja so se v Sloveniji začele ukvarjati šele mlajše znanstvenice konec 80. let: Mirjana Ule, Anuška Ferligoj, Tanja Renner, Vlasta Jalušič. Spodbuda našim raziskovalkam so bili tudi tuji vzori.

3 RAZMIŠLJANJE O TEKSTU S SOCIOLOŠKEGA IN FEMINISTIČNEGA STALIŠČA

Literatura vedno nastaja v določenem družbenem kontekstu. Ta kontekst vpliva na to, kakšna literarna dela bodo nastajala. S prebiranjem znanih socioloških in feminističnih avtoric in publicistk sem poskušala odgovoriti na vprašanje, ali spol avtorja vpliva na literarno delo.

Mary Ellmann govori o »mišljenju po spolni analogiji«. To pomeni, da si vse pojme želimo razlagati v luči spolnih razlik. Gre za koncept moškega in ženskega. Razmišljamo v spolnih stereotipih, po katerih je moški močan in aktiven, ženska pa šibka in pasivna. Spolna analogija obstaja tudi v literarni vedi. Stereotipi ženskosti so, da je ženska brezoblična, pasivna, nestabilna, omejena, pobožna, duhovna, iracionalna, zaznamuje jo telesnost. Ženskam je odrejen jezik rahločutnosti, moški pa lahko piše v odločnem, avtoritativnem slogu. Treba je razumeti, da sta koncepta moškosti in ženskosti le družbena konstrukta, ki se ne nanašata na nobeno resničnost.

Ženske so brale moške tekste tako, da so v njih preučevale stereotipe o ženskah. V literaturi tako nikoli ni zaslediti prave ženske realnosti, na primer menjanja higienskih vložkov, striženja nohtov in podobno. Nekatere teoretičarke so želele, da bi literatura čimbolj realno predstavljala resnično življenje ženske. Na tem mestu je vseeno treba omeniti, da v leposlovju ni vedno treba stremeti k temu idealu, saj gre za fikcijo.

Elaine Showalter pravi, da ženske ne pišejo enako. Je pa res, da imajo posebno zgodovino in družba okoli nas je tista, ki v ženskah izoblikuje drugačno literarno dojemanje sveta. Zanj so torej bistveni zunajliterarni vplivi na tekst. Showalterjeva je ena najpomembnejših raziskovalk književnosti v ZDA. Njeno stališče je, da je moški tekst drugačen od ženskega teksta.

Pomembna francoska feministka je bila Simone de Beauvoir. Leta 1949 je napisala knjigo z naslovom *Drugi spol*. Njena teza je, da so v celotni zgodovini ženske zreducirane na objekt za moške. Eden njenih najbolj znanih stavkov je: »Ženska se ne rodi, ženska to postane.« S tem pove, da razlike med spoloma niso biološke oziroma prirojene, so družbeno pogojene, so družbeni konstrukti. Simone de Beauvoir ceni različnost ženske od moškega. Ne poudarja enakosti med spoloma, raje poudari različnost.

Helene Cixois je leta 1975 pisala dela o ženski literarni produkciji. Govori o patrihalni binarni misli, ki vedno razmišlja v opoziciji moško : žensko. Pri tem je ženska stran vedno

razumljena kot negativna. V patriarhatu je moški vedno zmagovalec. Ženska je pasivna, moški je aktiven. Ona na to mesto postavlja razliko. Gre za to, da en pol ni nič brez drugega pola. Žensko ne pomeni nič, če ni v primerjavi z moškim in obratno. Ženstveni teksti so po njenem tisti, ki si prizadevajo spodkopati falogocentrično logiko, razklati poskušajo binarno opozicijo.

4 MOŠKE IN ŽENSKÉ SPOLNE VLOGE V MEDIJIH V SODOBNEM ČASU

V sodobnih medijih poleg vloge močnega, mačističnega moškega, večkrat zasledimo tudi neko novo podobo moškega, ki izgublja te klasične attribute moškosti. Vse bolj se približuje androgini figuri. Tako imenovani metroseksualci imajo izdelan okus, veliko časa in denarja posvetijo lastnemu videzu, čutijo strast do mode in kozmetike. Od moškega je pričakovana tudi povečana občutljivost in znati mora zadovoljiti partnerico, tudi v seksualnem smislu. Vseeno pa ti moški niso geji.

Telo je postalo središče tudi v sodobni literaturi. Avanture junakov so ves čas v povezavi s telesnostjo. V zadnjih 50 letih so se začele brisati razlike med spoloma, vse bolj se poudarjajo podobnosti. Vseeno je telesna podoba še vedno bolj žensko področje, ženska je postavljena v ogled moškemu. Oglaševalci pa so spoznali tudi žensko željo. Moški postaja objekt ženskega pogleda, tudi moški so v izzivalnih pozah, so kot spolni objekti. Ženske se v zadnjem času same aktivno in zavestno odločijo za nekatere dejavnosti, ki so sicer ponižujoče ali škodljive. Videz je eden od sredstev za izbojevanje višjega mesta na družbeni lestvici.

Vsaka doba in kultura ima nov ideal telesa. Množični mediji nas danes bombardirajo s podobami, ki si jih želimo doseči. Podobe žensk v medijih se spreminjajo. Pogosto so prisotne podobe žensk, ki moške zapeljejo, izkoristijo in odvržejo. Gre za neodvisne in neporočene ženske po tridesetem letu. Vseeno so te junakinje le navidezno osvobojene, saj v resnici največ energije vložijo prav v iskanje popolnega moškega. Izgleda, da so ubežale tradicionalnim spolnim vlogam, v resnici pa te vloge le še reproducirajo. Ženske so v tem smislu še vedno same sebi največje sovražnice.

5 ŽENSKÉ BRALKE IN NJIHOVI BRALNI INTERESI

Andreja Pleničar je analizirala bralne uspešnice na Oddelku za odrasle v Knjižnici Mirana Jarca v Novem Mestu. Meni, da tudi knjižnice z izborom bralnih uspešnic utrjujejo spolna stereotipna razmerja med moškimi in ženskami v družbi. Gre za regijsko knjižnico, Andreja Pleničar je analizirala Oddelek za odrasle. Knjižnico obiskuje trikrat več moških kot žensk, izposodijo pa si trikrat več romanov kot strokovne literature. Bestsellerji so tipični ženski romani. Nekatere ženske strastno uživajo v branju romanov in to branje potrebujejo.

Pri nas ženska doživlja dvojno obremenitev, v službi in v družini. Ženske doživljajo več pritiskov na odgovornih položajih, imajo nižji zaslužek, še vedno je prisotna spolna diskriminacija. Delo v družini še vedno ni visoko vrednoteno, včasih sploh ni pojmovano kot pravo delo. Svojo individualnost ženska nenehno investira v druge. Spolna delitev dela v družinah še vedno ostaja nespremenjena. Tudi bralke so torej podvržene dvojnimi obremenitvam. Na porabo prostega časa poleg spola vpliva tudi socialno poreklo, stopnja izobrazbe, višina dohodka, velikost družine ... Ženske v prostem času pogosto gledajo televizijo in berejo beletristiko.

V letu 1993 so v tej knjižnici najbolj brane knjige naslednjih avtorjev: V. Holt, S. Sheldon, D. Steel, B. T. Bradford. Skupna značilnost je, da jih literarna kritika uvršča v rang trivialne literature. V vseh romanih dogodki, kot so smrt, boj za dediščino, nezakonsko rojstvo, poskrbijo za napetost branja, višek pa je ljubezen, ki je okronana s poroko. Ljubljeni moški je rešitelj v fizičnem in materialnem smislu. Glavne junakinje si služijo denar s skrbstvenimi poklici, pogosto se poistovetijo s Pepelko. Moški liki so pomanjkljivo orisani in so pomembni le potencialni snubci. Vse zgodbe so prežete s tipifikacijo spolnih vlog in spolnimi stereotipi. Glavne junakinje so brez izjeme lepotice.

Današnji bestsellerji se ne berejo več v knjižnih društvih, ampak ustvarjajo atomizirano publiko žensk, ki svoje mnenje o literarnem delu povedo mogoče samo najboljši prijateljici. Te ženske preživljajo tudi večino prostega časa v okviru doma. Spremljanje zgodbe v romanu je včasih nekakšen beg iz realnosti. Vsaka zgodba nam prikazuje določeno verzijo realnosti, ki pa se razlikuje od naše. Tako preko branja ženskih romanov ženske potujejo v fantazijo in iz fantazije nazaj v realnost. S tem si tudi potrjujejo skladnost med prakso vsakdanjega življenja in pričakovanjem družbe. Bralka se z glavno junakinjo romana identificira in jo

postavlja v enaka razmerja do moških, kot jih ima sama tudi v realnem življenju. To tudi potrjuje pravilnost njene življenjske prakse. Ti romani torej nudijo model obnašanja.

V romanih je konec vedno srečen, in sicer se končajo s poroko. Cilj poroke pa je vedno doseči višji status, ne pa pridobiti otroke in začeti opravljati gospodinjsko delo. Glavne junakinje so vedno vzgajane v nepopolni družini, z odsotnostjo očeta. Vzgajajo jih vedno same ženske. Z moškimi se srečajo samo kot s potencialnim snubcem, ki je po izgledu in moči stereotipen, je rešitelj, močan ... Skupna karakteristika moških je, da so vsi zelo bogati. Cel roman se odvija proti cilju, ki je vedno poroka. Na tej točki se roman tudi nujno konča. Značilna je prepoved spolnosti, ki pa vedno velja le za ženske. Moški pa so živeli intenzivno spolno življenje. V patriarhalnih družbah je potlačitev aktivne ženske seksualne izbire način, ki zagotavlja podrejenost žensk. Ženska si spolnosti ne sme želeči, si prizadevati zanjo. Romane prežema izrazita dvojna morala, seksualna neaktivnost žensk in aktivnost moških. Vendar se okoli spolnosti vse vrti, predvsem preko fantazij in stopnjevanja napetosti. Opravka imamo s stereotipom ženske in moške spolnosti. Cel odnos med partnerjema temelji na množici stereotipov glede moških in žensk. Moški je racionalen, močan, rešitelj in aktiven, ženska je emocionalna, šibka, žrtev in pasivna. V dobri zgodbi pa ne sme manjkati ljubezenski trikotnik. Ženski romani so posnetek razmerij med spoloma v družbi.

6 IZBIRA ROMANOV IN NAČIN DELA

Za svoje branje in raziskovanje ženskih romanov sem izbrala šest romanov šestih različnih avtoric. Najprej sem se zamejila z letnicama 1985 in 2000. Dve od izbranih avtoric sem že prej poznala, in sicer Elzo Budau in Vesno Milek. Obe se mi tudi avtobiografsko zdita zanimivi osebnosti, ki nista produktivni le na književnem področju. Ker sta oba njuna romana, torej *Ljubezen v f-molu* in *Kalipso*, zelo brana, sta se mi zdela vredna za raziskavo v diplomski nalogi. Za svojo analizo sem izbrala le tiste romane, ki so jih napisale ženske, v katerih je glavna literarna oseba ženska in so napisani za žensko bralko. Tematika je ljubezenska ali erotična, pri čemer že rahlo prehajajo v žanr ljubezenskega romana. Ne gre torej za žensko literaturo na splošno, omejila sem se le na en del ženske literature. Oba zgoraj navedena romana popolnoma sodita v to opredelitev, kar bom tudi dokazala v nadaljevanju. S pomočjo ključnih besed sem nato v Cobissu poskušala najti še nekaj romanov, ki bi spadali v moj zastavljeni okvir. Eden teh je roman Lidije Aste, ki pa v resnici spada v žanr ezoterične

literature, vseeno pa vsebuje tudi nekatere značilnosti ženskega romana. Roman Katarine Marinčič, *Rožni vrt*, tudi vsebuje nekatere značilnosti ženskega romana, vendar pa tu ne moremo reči, da je glavna literarna oseba ženska, saj je glavnih oseb več. Tega romana tudi nikakor ne moremo uvrstiti v trivialno literaturo. Tretji roman, ki sem ga izbrala, je roman Marjete Novak, z naslovom *Kristina*. Ta roman je precej bolj kot druga dva spadal v moj zastavljeni okvir. Kasneje sem v raziskovalni okvir vzela še roman Brine Svit, *Smrt slovenske primadone*. Glavna literarna junakinja je ženska, prav tako avtorica, roman pa ubeseduje življenje slovenske primadone skozi oči moškega.

Cilj moje diplomske naloge je bil, da ugotovim, kaj po definiciji sploh je ženski roman, kakšne so njegove značilnosti. Zanimalo me je, če take vrste roman v sodobnosti sploh še obstaja, in katere skupne značilnosti mu lahko pripišemo. Drugi del mojih vprašanj pa je bil usmerjen bolj sociološko. Kakšno je razmerje med spoloma v teh romanih, koliko so prisotni stereotipi in ženska neenakost? Kako dogajanja v družbi (med spoloma) vplivajo na svet v romanih? Koliko so se ti romani spremenili v primerjavi s tradicionalnimi ženskimi romani, predvsem glede odnosa med moškimi in ženskami?

Najprej sem vseh šest romanov prebrala in jih analizirala s stališča zgodbe, glavne junakinje, vodilne teme in motivov. Predstavila bom tudi reprezentativne odlomke. Nato sem iskala v njih značilnosti ženskega romana in vsakega opazovala tudi s sociološkega stališča. Na koncu sem vseh šest romanov tudi primerjala in poskušala postaviti neke zakonitosti, seveda pa opozorila tudi na razlike. Na koncu svoje diplomske naloge bom odgovorila na vsa tukaj zastavljena vprašanja in tako potrdila ali ovrgla v uvodu postavljene teze.

7 ANALIZA OBRAVNAVANIH ROMANOV

7.1 MARJETA NOVAK: KRISTINA

Christine živi v Parizu. Ima veliko prijateljev, s katerimi študira, njena najboljša prijateljica pa je Martine, ki ima fanta Azuja. Azu je črnc, zdi se, da ima Christine do črncev precej diskriminatoren pogled. Ko gredo k njemu na obisk, tam spozna njegovega cimra Clauda. Novih srečanj se zelo boji, ves čas misli samo na svojo nogo. Ta noga jo ves čas ovira, je simbol njene nesamozavesti in tesnobe. Že od začetka romana si Christine želi spoznati očetove sorodnike, ki so doma v Jugoslaviji. Išče torej svoje korenine. Christine se začne

dobivati s Claudom. Njuna zveza se začne zelo strastno in burno. Vseeno ji njena noga še vedno hodi narobe. Claude ima druge težave, je epileptik. Poleg tega ima zelo posesivno in neprijetno mamo, ki Christine povzroča veliko gorja.

V nadaljevanju romana je veliko odlomkov, ki zelo nazorno opisujejo spolnost in druge nežnosti med ljubimcema. Strastno se ljubita, vsakič po ljubljenju pa Claude zaspi brez kakršnega koli izkazovanja nežnosti. Ob takih trenutkih se ona čuti zelo osamljeno. Kljub temu se kmalu poročita. Ona same sebe ne more sprejeti kot Claudovo ženo. Gre ji na jok, počuti se ujeto, strah jo je. V njej se je zelo zakoreninilo nedoživeto življenje in čuti, da bo zelo težko pozdraviti svojo preteklost. Tudi Claudu se zdravstveno stanje vse bolj slabša. Oba sta utrujena, obupana in nemočna. Z avtom odideta v Jugoslavijo. Takoj ko dospeta, začneta spoznavati sorodnike. Sestrična Treza jo začne klicati Kristina. Ves čas se čuti naklonjenost, narava je čudovita, hrana zelo okusna. Treza jima razloži sorodstveno zgodovino. Tudi Claudu je tu všeč, vendar njega še bolj kot ženo omejuje bolezen. Christine je tu vpeta v zemljo, uči se novih besed, nič se ne zgrinja nanjo. V hiši je ves čas pesem. Naslednji dan se morata vrniti v Pariz in ona ve, da bo njena noga na asfaltu spet krevsala ob njej.

Ko se vrneta domov, se vse težave tudi zares vrnejo. Claude jo nekega dne zapusti. Napiše ji samo svoj novi naslov. Pojasni ji, da je tako bolje za oba. Še vedno jo ima rad, je pa preveč bolan. Ona se spet čuti hudo osamljena, še vedno nekaj išče. Materi pove, da je Claude odšel. Ona ji šele takrat zaupa, da je že pred poroko rekel, da se ne želi več poročiti z njeno hčerko. Christine se počuti izgubljeno, saj vse zna v dvoje, sama pa ne zna več živeti. Hrepeni po ljubezni, želi se spet počutiti živo. Njeni dnevi pa so vsi enaki, samo še ždi. S Claudom gresta večkrat na večerjo. Po večerji se ljubita v njenem stanovanju.

Christine ima nekaj površnih ljubezenskih zvez, nato pa v kavarni spozna črnca Aziza in hitro postaneta ljubimca. Pri njej je zdaj mnogo manj občutka samote. Bolj je pomirjena z ljudmi in s seboj. S Claudom se uradno ločita. Pove mu, da ima drugega moškega. Claudu je zelo hudo. Na koncu pogovora mu Christine zaupa, da je noseča. Aziz sedaj stanuje pri njej. Na koncu se Claude utopi, Aziz in Christine pa imata skupaj otroka. V epilogu je Trezino pismo. Kristini čestita za sina. Vse tri jih vabi na obisk. Veseli jo, da se z možem razumeta in sta si blizu. Sporoči ji tudi, kako se vsi držijo.

7.1.1 GLAVNA LITERARNA OSEBA

Glavna literarna junakinja je Christine oziroma Kristina, kakor jo kličejo njeni sorodniki v Jugoslaviji. Od svojega rojstva naprej je zaznamovana s telesno hibo, namreč šepa. Meni, da večina njenih težav izvira iz »noge«. Prav zaradi tega težko spoznava nove ljudi, čuti se drugačno, osamljeno, ima hude napade tesnobe. Je tudi zelo nesamozavestna. Zato je odtujena od drugim ljudi.

Nenadoma vstanem. Vajeni so že tega. Potne kaplje okrog vratu se mi stisnejo v pretesno ogrlico. Čutim, kako so mi umrle oči in se razočarano spačile ustnice. Moram v svojo sobo, sicer bom zajokala, kar tu, pred vsemi. Včasih bi zlahka postala vampir. Nekomu bi položila glavo na ramo in se mu vsesala v vrat. Kar tako, da bi nekaj toplote prišlo vame. V sobi se vržem na posteljo in hlipam. Brez trenutnega vzroka, kot preobtežen vulkan, ki v cikličnem zaporedju izbruhne bolečino, ko pride njegov čas. (8, 9)

Noga je sidro, ki me iz moje nenehne odsotnosti priklepa v ta čas. Moj stik z življenjem, da se lahko končajo sanje. (27)

Kristina je na začetku romana študentka. Živi v Parizu, prednike pa ima v Prekmurju. Kristina ves čas nekaj išče, pa še sama ne ve kaj. Zelo si želi obiskati očetove sorodnike v Jugoslaviji. Iskanje doma služi namenu potešitve tujstva. Sama se čuti odtujena okolju, v katerem živi, zato začne iskati svoje korenine. Ko to zares stori, je popolnoma prerojena. Zdi se, da ji vaško življenje zelo ustreza, njihovi sproščeni odnosi jo osrečujejo. Roman se zaključi s pismom sorodnice iz Jugoslavije in to daje koncu pozitivno noto. Zdi se, da se je življenje glavne literarne osebe obrnilo na bolje, čeprav konec v resnici prinaša le ponovno upanje, hrepenenje.

Njen prvi mož je francoski južnjak Claude. V njun odnos vstopita s silovito erotično močjo. Njuna spolna srečanja so živo orisana na več mestih.

Zadržana moč v rokah poveže telesi v objem. Imava sto glav in sto rok. Glava, ki jo sla lepi ob tuj vrat, glava pod pazduho, glava na prsih. Še niže, stisne se ob trebuh in prisluškuje življenju, ki ga ne bo. Še niže pa toplota vabi in moleduje. V istem krču prekrijeva tla z najinim skupnim, sprijetim telesom. Grizeva v razbolelo meso, ki dehti, ki vzhaja, prekvašeno od naslade. Prsti otipajo nabreklo steblo, ki v njegovem zadovoljstvu raste vame, se razrašča po žilah, da me kri nosi v odsotnost, v izgubo spomina, v hipno izginotje. (54)

Kmalu pa pride med zakoncema do razdora in sčasoma jo Claude zapusti. Kristina je popolnoma odvisna od njunega odnosa, ne zna živeti sama. Njeno življenje se je zdi bedno, brez pomena. Želi si ljubezenske avanture. V njej je zakoreninjeno stalno iskanje in negotovost. Ves čas se giblje med resničnostjo in nekakšnim hrepenenjem.

Toliko negibnosti je okrog mene. Čas je siva, ravna ploskev, povsod sega izgubljenost. Ničesar se ne morem lotiti, ker znam samo še igre v dvoje. Za hip pomislim, da bi se tisti tujec moral vrniti, ali pa kdo drug, samo tu bi moral sedeti in mi zagotavljati navzočnost. V trebuhu me boli. Cele sklade joka imam v sebi. Se bo kdo le oglasil? Celo usmiljenja se ne bi več branila. Čas tiktaka iz večnosti v večnost. Vsako sekundo se porodi misel in zareže z novo ostrino. Sama, stokrat sama. (148)

Na koncu romana spozna Aziza. Zaljubita se in imata zdrav partnerski odnos. Dobita tudi otroka. Zdi se, da je njeno življenje končno prišlo na pravi tir in bo končno srečna. Še vedno pa je očitno stalno vračanje h koreninah.

7.1.2 TEME IN MOTIVI

Glavni motiv je motiv noge. Noga skozi roman dobi simbolno razsežnost. Gre za junakinjino tesnobo, nesamozavest, nezmožnost pristnih in sproščenih medčloveških odnosov.

Za celotni roman je značilno tujstvo in stalno iskanje ter hrepenenje. Kristina je tujka sebi in drugim. Stalno nekaj išče, pa še sama ne ve kaj. Verjetno tudi zaradi tega čuti tako močno potrebo po iskanju svojih korenin v Jugoslaviji.

Celoten roman preveva ljubezenska tematika. Kristina hrepeni po ljubezni, nežnosti, toplini, razumevanju. Vse to najde komaj na koncu, njen prvi zakon ji teh želja ne izpolni. Brez ljubezni in partnerja je popolnoma nemočna, čuti, da njeno življenje nima smisla.

7.1.3 ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU KRISTINA

Roman je napisan za žensko publiko in ubeseduje ljubezensko tematiko. Napisala ga je ženska. Že s temi tremi lastnostmi roman precej zadosti moji definiciji ženskega romana.

Za sodobni ženski roman pa je značilno tudi to, da obravnava nekatere teme, ki prej niso bile toliko obravnavane. Tako je v romanu ogromno opisov spolnosti in en primer opisa samozadovoljevanja.

Roka se mi nehote dotakne najbolj žgočega dela telesa, ki ga nobeno branje ne more prevarati. Zdaj že zavestno, četudi ne čisto brez sramu, sežem pod krilo in z rahlim pritiskom poskušam odžejati poželenje. Prepozno. Tisti topli vrtinec vedno bolj vsesava želje in zahteva svoje. Noge se v pripravljenosti razširijo v zmagovito črko V in knjiga je samo še nepotreben zastor. Prsti večje drsijo po skodranem trikotniku in utapljajo hrepenenje. Ko se naposled umirjam, mi od notranjega zagona še vedno podrhtavajo žile na vratu. Potešeni nemir me zapusti nekako prijetno izsesano in izčrpano, da se s hudomušnim nasmeškom zatečem v naročje posteljnega pregrinjala. (29, 30)

Ljubezenska tema pa je ves čas močno v ospredju, saj Kristina brez ljubezni sploh ne more živeti. Ženska perspektiva se vidi skozi žensko doživljanje sveta: Kristinina občutljivost, odtujenost, iskateljstvo, hrepenenje.

7.1.4 SOCIOLOŠKA ANALIZA

V romanu spolne vloge niso stereotipno prikazane. Moški ni močan, aktiven, bogat, ne poskrbi za svojo žensko. Ženska ni lepa, podložna, pasivna. Poroka ji ne pomeni vsega, to dokazuje tudi dejstvo, da je Kristina po poroki s Claudom popolnoma skrušena, gre ji na jok, ni sledu o tisti sreči, ki naj bi bila prisotna na poroki. V tem se ta roman precej razlikuje od tradicionalnih ženskih romanov. Res pa je, da je glavna literarna oseba vseeno precej odvisna od moškega in od ljubezenske zveze. Brez tega zanjo ni polnega in srečnega življenja.

Tudi spolnost ni prikazana stereotipno. Kristina je tudi sama pobudnica spolnosti, je aktivna in v spolnosti uživa. V romanu je tudi oris njenega samozadovoljevanja. Ne velja formula, da ima ženska enega spolnega partnerja, moški pa je izkušen in aktiven.

V romanu se precej kaže sprememba spolnih vlog v sodobni družbi. Čeprav gre za obdelavo ženske tematike, po mojem mnenju ne gre za trivialni, stereotipni roman. Spolnost je opisana s številnimi inovativnimi metaforami, kar roman dela zanimiv in zelo berljiv.

7.1.5 KRITIŠKE MISLI O ROMANU

Za začetek bi na kratko predstavila Marjeto Novak Kajzer, avtorico romana. Rodila se je 31. 7. 1951 v Ljubljani in kasneje na Filozofski fakulteti diplomirala iz francoščine in slovenščine. V Parizu in New Yorku je bila lektorica za slovenski jezik. Delala je tudi kot novinarka v uredništvu časnika Delo. Pozneje je bila urednica pri založbi Mihelač. Od leta 1980 pa do 1990 je napisala naslednje romane: *Vrtiljak* (1983), *Kristina* (1985), *Vila Michel* (1987), *Posebne nežnosti* (1990).

Silvija Borovnik meni, da gre pri romanu *Kristina* za izredno ženski pogled na erotiko. Ta pogled je hkrati presenetljiv in poetičen. Osnovno občutje v romanu je tujstvo, ki ga ta mlada ženska doživlja ob stiku z drugimi ljudmi v Parizu. Z nikomer ne more navezati pristnih človeških odnosov. Mož Claude se ji zaradi bolezni vse bolj oddaljuje, mama in tašča sta ji že ves čas tuji. Tudi država, v kateri živi, ji je tuja. V resnici prihaja iz slovenskega Prekmurja. Svojo nedoživeto srečo projicira v idealizirano domačo vas. Tujstvo je še globlje, saj je invalidka in je tako tudi telesno zaznamovana. S tem, ko išče korenine, išče svojo lastno podobo, svoj lastni jaz.

V romanu sta dve tematski liniji. Prva je razpadanje zveze z moškim, druga pa je iskanje doma in potešitev njenega večnega tujstva. Zgodba je posredovana skozi prvoosebno pripovedovalko, ki je občutljiva in razmišljujoča. Razmišlja tudi o rasizmu, bere Simone de Beauvoir. Kristina se ne more identificirati niti z materjo niti s taščo. Po njenem so površinski in enostranski tudi odnosi med moškimi in ženskami. Moški v ženskah iščejo možnost za počivališče. Roman prinaša odkrite in nenavadne izpovedi. Prinaša opis poroke, ki je pri Kristini neželjeno vdajanje konvencijam. Prisoten je prikaz ženske spolnosti, ki ni v funkciji ženskega poslanstva, gre le za slo po užitku. Prikazuje tudi izrazito ženske stiske. Martine se sprašuje, ali naj splavi.

Po mnenju Silvije Borovnik se avtorica zna izogniti trivialnosti. Za slog je značilna tekoča pripoved brez sentimentalnosti in bojevitega feminizma. Jezik je poetičen. Podana je podoba nekonvencionalne ženske, njenega iskanja ljubezni in rodu. Roman podira predsodek, da bi moral biti zato, ker ga je napisala ženska, brez literarne teže.

7.2 VESNA MILEK: KALIPSO

Dnevniški zapiski se začnejo 22. julija. Eva oziroma Rebeka živi s cimro Lauro. Ves čas sedita, kadita in se pogovarjata. Ničesar aktivnega ne počneta. Odločita se iti v Grčijo na počitnice. Rebeka si ves čas zapisuje v zvezek, to je neke vrste zasvojenost. Na trajektu na otok se Rebeka zagleda v postavnega Grka, s katerim takoj začneta strastno avanturo. Ves čas ji daje komplimente, ki pa so slišati bolj kot sentimentalne puhlice. Ona je povsem nora nanj. Cele noči preživi z njim, Laure skorajda ne vidi.

Ko prideta nazaj domov, se je zdi, da sploh ne živi več. Počuti se sama. Romanu je naslov Kalipso, saj ji je tako pravil njen Aleksandros. Kalipso je namreč nimfa, ki je Odiseja rešila iz brodoloma, nato pa ga je na otoku zadrževala sedem let. Preden je Rebeka odšla nazaj v Slovenijo, jo je Aleksandros vprašal, če bi ostala z njim, a ona ni hotela. Sedaj doma ves čas čaka na pismo ali pa na klic. Razmišlja, kaj on počne, kod hodi, muči jo strašno ljubosumje. Ves čas se tudi spominja svojega življenja pred enim letom. Takrat je bil v njenem življenju še vedno On. Nekega dne si ga je nehala želeti, zato je šla njuna zveza počasi h koncu. Sedaj pa se ji meša in ne zna živeti. Ves čas samo brska po preteklosti. V preteklosti je Njega rada mučila, ker je imela nad njim moč. On jo je ljubil najbolj na svetu, njej pa to ni bilo dovolj.

Mark Rebeki ponudi službo. Takoj pa bo šla z njim tudi na oglaševalski festival. Na večerni zabavi spozna privlačnega moškega, skupaj se odideta naprej zabavat, na koncu večera pa pristaneta v postelji. Ko Rebeka spet pride v Slovenijo, jo takoj pokliče Aleksandros. Ona zdaj več ne čuti enako do njega, zdaj njeno telo hrepeni po drugem. Njene dneve spet začnejo zapolnjevati kava in cigarete. Moški v njenem življenju zamenjujejo drug drugega in nadomeščajo smisel življenja. Ona brez njih ne bi znala obstajati.

Pokliče jo Rene. Povabi jo k sebi v Montreal in ona se odloči, da bo šla. Tam se ves čas strastno ljubita. Vse dneve Rene skrbno načrtuje in jo vozi ne izlete, koncerte, v muzeje, spozna tudi njegove prijatelje. Ko se Rebeka vrne domov, je popolnoma skrušena. Cele dneve

ostaja v postelji. Razmišlja tudi o Njem, ki se je na koncu njune zveze vse bolj umikal vase. Po premisleku ugotovi, da ga je sama odrinila. Za rojstni dan jo pokliče Aleksandros. Je v Atenah in povabi jo k sebi na obisk. Spet je vsa vznesena. Iz negativnih čustev zaradi enega moškega naenkrat preskoči v vznesenost zaradi drugega. Z Aleksandrosom se v Atenah ljubita cele dneve, hodi ga tudi poslušat, ko igra v taverni. Čuti, kot da še nikoli ni bila tako srečna. Oba se predajata iluziji, da bo ta sreča trajala. On hoče, da bi vseeno ostala dalj časa, a Rebeka vseeno odide. Slovo je polno čustev.

Spet je doma v stanovanju. Z Lauro se oddaljita, kasneje Rebeka ugotovi, da sta Laura in On spala skupaj. Laura se zaradi njunih slabih odnosov izseli. Aleksandros Rebeko še vedno vsak dan kliče. Ona nikomur več ne more povedati svojih težav, tudi njeni finančni dolgovi so vse večji. Vse bolj se pomiluje. Stara je 26 let in se boji razmerja. Vse več je občutkov krivde in samomorilskih misli. Trezno razmisli o tem, kaj hoče. Odloči se, da bo izbrisala vso preteklost in začela znova.

7.2.1 GLAVNA LITERARNA OSEBA

Rebeka je strastna mlada ženska. Stara je šestindvajset let, je študentka in dela na radiu. Svoje misli in dogajanja v življenju ves čas zapisuje v svoj dnevnik. Roman se začne na tak način, da nam takoj nudi vpogled v Rebekino razumevanje same sebe.

Ne potrebujem predigre. Nikoli je nisem. Predigra je ogrevanje in ogrevanje je dolgočasno. Gorim vedno. Najbrž je bilo vroče, ko sta me spočela. Ne vem in nikoli ne bom vedela. Moj oče je bil človek vroče krvi. (7)

Stanuje s cimro Lauro, s katero se ogromno pogovarjata, kadita in pijeta kavo. Vsak najmanjši dogodek v življenju do potankosti analizirata, manjka pa jima aktivnosti. Obe imata željo po zabavi in potovanjih, na katerih zaužijeta ogromne količine alkohola in si privoščita mnogo avantur, vsaka seveda na drugačen način. Obe imata občutek, da sta svobodni in neodvisni, v resnici pa niti ne vesta, kaj bi naj storili s to svobodo. Rebeka misli, da je fatalka, da si jo moški želijo, ona pa jih izkorišča. V resnici je zanjo najbolj na svetu pomembno, da dobi moškega. Brez moškega ne zna živeti, takrat samo ždi, kadi in se smili sama sebi.

Rožnata očala so se raztreščila na tisoče drobcev in drobec stekla se je zapičil v oko. Za vedno bo ostal v beločnici, me rezal in spominjal. Nič več ni isto. Nikoli več ne bo. (56)

Nič ne spim. Nič ne delam. Ne berem. Naredila sem samo eno stvar, poklicala sem na radio, da sem zbolela. Ja, zelo bolehnna sem bila v zadnjem letu. Še vedno sem bolna in revna kot cerkvena miš. Ko se spomnim na svoje dolgove, mi postane slabo. Kar naprej mi je slabo, naveličana sem tega občutka. (191, 192)

Seli se iz enega moškega naročja v drugega, pri čemer pri vsaki novi zvezi izjavlja, da gre za veliko ljubezen, njena čustva prekipevajo na vse strani.

Padla sva v drug drugega, pijanost, vrtoglavica, vznemirjeno telo, občutljivo na dražljaje, njegovi lasje v mojih ustih, njegova usta, rdeče žrelo na mojem vratu, pritisnil me je ob počečkano mastno steno, z nogo brcnil v pokrov straniščne školjke, da se je s truščem zaprl. Odprla sem oči. Zgrabil me je za pas in se pritisnil obme, modre bombažne hlačke, ki so pred tem ostale na pol poti, nekje na kolenih, so zdaj zdrsnile do gležnjev in se potopile v mešanico scalnice in umazanije na podu. Z vajeno kretnjo je privzdignil mojo nogo, jo postavil na pokrov školjke, dvignil krilo, me še vedno grobo poljubljal, njegov jezik je zatekel v mojih ustih, zapolnil ustno votlino, utripal kot njegov tič skozi raskavo blago kavbojk, njegovi ugrizi so postajali vse bolj boleči, divji, v medenici je zažarela trgajoča bolečina. (15)

Prav tako hitro se spet ohladi in vsa svoja čustva podari nekemu drugemu. Zanimajo jo le moški, ki so aktivni, močni, ki jo želijo nadvladati. Če je moški čuteč in ljubeč, se hitro začne dolgočasiti in kmalu najde napake na njem. Ne more tudi preboleti svoje zveze z Njim, čeprav na koncu izvemo, da je med njuno zvezo celo hodila okrog z drugimi moškimi ... V zvezi ves čas poudarja intenziven, večkrat tudi grob seks in čustva, ki se gibajo od ekstaze do skrajne bolečine in trpljenja. Njeno življenje je polno osebnih dram, iz katerih beži s pomočjo prenajedanja in bruhanja ter tudi alkohola. Iz svojih napak se tudi ničesar ne nauči. Napake ves čas ponavlja, tudi v zvezah z različnimi moškimi. Prav tako ni ravno dobra prijateljica. Vidi le lastne težave. Ko gre njej dobro, je Laura ne zanima več. Ko v Grčiji dobi ljubimca, na prijateljico pozabi in njeni takratni problemi je popolnoma nič ne zanimajo. Ko pa je spet na dnu, pričakuje njeno popolno podporo. Je zelo sebična, vidi samo sebe. Zdi se mi, da se glavna literarna oseba obnaša kot razvajen otrok, ki še ne ve, kaj želi doseči v svojem življenju. Tudi Laura ni prava prijateljica, saj celo spi z Rebekininim bivšim ljubimcem, s čimer Rebeko hudo prizadene.

Tako rada bi se ji zjokala kot nekoč in izbrisala vse norosti. Še vedno jo imam rada, izmenično me zalivajo valovi neznosnega besa in sovraštva, in trenutki, ko sem pripravljena vse odpustiti, so vse redkejši. Gleda me z žalostnimi očmi, hodi po stanovanju, sključena, drobna, pogovarjava se o kavi, ki je je zmanjkalo, o računih, ki jih morava plačati. Najin konec ni nič drugačen od konca z Njim. (318)

Na koncu romana se zdi, da je glavna literarna junakinja vsaj malo odrasla. Z Lauro spet obnovita stike in z Njim se vsaj delno pogovori. Odloči se, da bo začela znova. To je vsaj en korak naprej od njene pasivnosti in samopomilovanja.

Vse bom pustila. Radio, poziranje, scenarije. Odslovila bom vse znance, sodelavce, prijatelje. Vse. Izbrisala se bom in zaživela znova. Zdaj sem jaz na vrsti, še zadnjič bom odprla svoje vene in vas spustila ven, nikoli več si ne drznite zapackati mojega belega čvrstega mesa z vašimi bacili. Zdrava sem in močna. Sijem v luči, ker vem, da sem brezčasna, brezmejna, breztelesna, lepa in močna. (353)

7.2.2 TEME IN MOTIVI

V romanu prevladuje erotična tematika. Rebeka iz svojih duševnih težav beži s pomočjo seksa, ves čas menja različne moške, s katerimi se spušča v strastne in intenzivne avanture. Še preden preboli enega, se že intenzivno naveže na drugega moškega. Roman je poln erotičnih prizorov.

V dvigalu sva. Pred mojimi očmi še vedno plešejo čutne podobe iz zadimljenega kluba, temen trebuh z obročkom v popku, koža, porcelanasta, zlato rjava, čokoladna, dišave, svetlikajoče se ustnice, razprte ustnice dveh žensk, jezika, ki se prepletata. Privzdigne mi krilo, odpne podvezice, ki sem jih dala nase samo zanj, strga zaponko in si odpne zadrgo. (148)

V okviru erotične tematike se pojavlja več različnih motivnih drobcev. Ekstaza, nato hitri preskok v popolno čustveno izjetost, beg pred samo seboj in realnostjo, beg v alkohol in različne avanture z različnimi moškimi, prisoten je motiv ženskega prijateljstva, ki pa se izrodi v izžemanje in uničevanje druga druge.

7.2.3 ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU KALIPSO

Roman *Kalipso* je tipičen ženski roman s stališča ene od definicij, ki pravi, da je ženski roman tisti, ki je napisan za ženske bralke, ima prevladujočo ljubezensko oziroma erotično tematiko in spada v trivialno literaturo. Trivialno literaturo pojmem kot tako, v kateri je prisotna stereotipizacija spolnih vlog. Hkrati je to literatura za množico bralcev, z vnaprej predvideno ljubezensko tematiko. Sama seveda ne mislim, da so vsi ženski romani trivialni, roman *Kalipso* pa po mojem mnenju spada v trivialno literaturo. To mnenje bom poskušala utemeljiti tudi s primeri iz romana.

Roman je napisala ženska avtorica, napisan je bil za ženske. Tudi glavna literarna junakinja je ženska, čuti pa se, da je cel roman napisan skozi žensko perspektivo.

Prisotne so nekatere lastnosti sodobnega ženskega romana. Najbolj je prikazan zajedalen odnos med ženskima prijateljicama, ki druga drugi povzročata tudi bolečine in trpljenje, ne pa samo pomoči in opore. To je motiv, ki je značilen za sodobne ženske romane. Spolnost je orisana zelo neposredno, brez olepšav, tako da si jo lahko predstavljamo, kot bi jo gledali v filmu. Glavna literarna junakinja je razklana oseba, ki niha med različnimi razpoloženji in različnimi pogledi na svet, kar je tudi značilnost sodobnega ženskega romana.

7.2.4 SOCIOLOŠKA ANALIZA

V romanu se pojavlja ogromno spolnih stereotipov. Glavna literarna oseba Rebeka sebe rada predstavlja kot fatalko, torej kot femme fatale, ki moške omreži, vsi si jo želijo, ona pa jih le izkorišča. Skozi branje romana bralec takoj opazi, da je Rebeka zelo daleč stran od fatalke. V resnici je njej najbolj na svetu pomembno, da dobi moškega. Iz vsake še tako nepomembne poletne avanture želi narediti veliko ljubezensko zgodbo. Za svojega trenutnega ljubimca je pripravljena narediti popolnoma vse, celo prepotovati pol sveta in zapraviti velike količine denarja, čeprav ga v resnici nima veliko. Prav tako začne popuščati v službi in pri študiju. Pomembno se ji zdi le njeno razmerje. Iz tega se pokaže, da je popolnoma odvisna od moškega, ljubimec je smisel njenega življenja. Vloga ženske je torej v romanu predstavljena zelo stereotipno: ženska je na svetu zato, da ustreže svojemu moškemu, je afektivna, ne uporablja razuma, potrebuje nekoga, ki skrbi zanjo. Moški po drugi strani je aktiven, poslovno uspešen, žensko zna pripeljati do ekstaze. Rebeka želi odnos, v katerem partnerja nista

enakovredna, gre bolj za odnos suženj (ženska) in gospodar (moški). Ženska se moškemu in njegovim odločitvam popolnoma podredi. Edino področje, ki ni stereotipno orisano, je spolnost. V spolnosti sta oba spola aktivna, tudi ženska k spolnosti pristopa zaradi čistega užitka, enako tudi menja partnerje kot moški. Rebeka sicer misli, da je neodvisna in samostojna, v resnici pa s to svobodo ne zna razpolagati, svoboda jo v resnici duši in rabi nekoga (moškega), ki bi prevzel nadzor nad njenim življenjem. Zdi se mi, da ravno ta stereotipnost spolnih vlog dela roman zares trivialen, saj ni nobene distance, ironije, parodije. Naslednji odlomek izkazuje Rebekino stisko in željo po tem, da bi ji moški stal ob strani in poskrbel zanjo.

Počutim se majhno in izrabljeno. Hočem, hočem, da prizna, da me bo pogrešal, da mu drgeta drobovje, ker odhaja nekaj, kar mu je v teh dneh prišlo tako blizu. Kaj bi rada Rebeka, še eno utrgano sceno, še eno priložnost za melodramatične, obskurno solzave izbruhe. Poper, čebula in rdeča paprika. (186)

V romanu se sicer ne kažejo tradicionalne spolne vloge, sodobne pa tudi ne. Ženska sigurno ni tako nesvobodna in vezana na moškega kot v preteklosti, se pa njeno življenje še vedno vrti okoli iskanja pravega partnerja.

7.2.5 KRITIŠKE MISLI O ROMANU

Vesna Milek je novinarka, igralka, kolumnistka, pevka in pisateljica. Roman je začela pisati po svoji poletni romanci v Grčiji, ki je bila močan navdih. To je v romanu avtobiografsko, na drugih mestih pa prepleta avtobiografskost s fikcijo. Želela je napisati celosten portret ženske in vsa njena ekstremna stanja, od evforije do depresije. V romanu se pojavi On. To je moški, ki se mu lahko popolnoma predaš in tako se izgubi vsa skrivnost. Na koncu ga spremeniš v prijatelja. Vesno Milek v osebnem življenju ves čas žene želja po potrjevanju.

Matej Bogataj pravi, da je dnevniški roman, v katerem je zapisan roman *Kalipso*, prava forma za neposredno zapisovanje, torej sprotnost, podajanje dilem, dvomov, živega dogajanja. Tako se ukine distanca. Veliko je tudi poetiziranja. Roman se začne v družini, preko Rebekine pripetosti na popkovino. Nadaljuje se v raztreščeni družini. Posebno je tudi razmerje med domov in svetom. Matej Bogataj označi tudi glavno literarno junakinjo. Rebeka vidi neke cilje, ki pa se ne zdijo več tako pomembni, ko jih skoraj doseže. Predaja se različnim

zaljubljenostim, vse so enako strastne in brezpogojne. Enako divje se predaja tudi hranjenju, a na drugi strani to vodi v bulimijo. V svetu Rebeka doživi razočaranje, začasno se pomirjena vrne domov, a kmalu spet hoče nazaj v tujino. Bogataj meni, da je tu potrjeni arhetip Lepe Vide.

Igorju Bratožu se zdi roman *Kalipso* lahkotnejše, skorajda »doktorromanovsko«
branje. Študentka Rebeka ima precej težav, predvsem sama s sabo. Ves čas analizira kaos v glavi in razčustvovano psihologizira. Hoče moškega, a vse njene poletne ljubezni se hitro razvijejo v dolgčas in v nek odnos, ki se ga ne da nadaljevati. Zato je vse bolj depresivna, bulimična, ves čas se smili sama sebi. Zdravi se le skozi pisanje. Boji se osamljenosti, je nesamozavestna, moški jo le ščitijo pred bolečino, so nekakšen beg. Sebe ocenjuje s piedestala. Hoče biti izstopajoča, drugačna. Nasploh ni v romanu ničesar šokantnega. Gre za roman za širšo bralsko javnost.

Lucija Stepančič pravi, da je roman zelo kičast. Vse polno je patosa, kot da je Vesna Milek šestnajstletnica. Pravi, da je glavna literarna junakinja popolnoma nezrela. Knjiga je razvlečena, stvari in dogodki se ponavljajo. Da je mera polna, gre Rebeka iskat srečo v tuje kraje. Knjigo Lucija Stepančič popolnoma skritizira, češ da žali žensko inteligenco. Tu so potem še neskončne histerične epizode glavne literarne junakinje. Knjiga govori le o nezmožnosti ljubezni, kjer noben seks ni zadosti dober, prav tako nobena ljubezen zanjo ne more trajati. Proti koncu knjige je vse več patosa in vse bolj je roman dolgočasen.

Silvija Borovnik je poleg ostalih romanov sodobnih slovenskih pisateljic kritično ocenila tudi roman *Kalipso*. Gre za dnevniški roman, ki iz ženske perspektive načinja temo iskanja ljubezni. Roman načinja nekatere tabuizirane teme, kot so nihajoče žensko prijateljstvo, narkomanija, spolna zloraba v otroštvu. Osrednja tema pa so Rebekine ljubezenske romance in izpolnjevanje erotičnega adrenalina. Psihologiziranje je neskončno, je že videno, preveč je prekipevajočih čustev. Rebeka ves čas išče moškega, to je njena edina ženska ambicija. Gre za plehko žensko ukvarjanje s samo seboj. Rada opisuje svoje spolne izkušnje. Roman je zelo raztegnjen. Iz silnih ljubezni pada v silna razočaranja. Po mnenju Silvije Borovnik je podoben tip literarne plaže ustvarila Lidija Asta.

7.3 ELZA BUDAU: LJUBEZEN V F-MOLU

Glavna literarna oseba romana, Lada, se z avtobusom pelje proti morju. Med vožnjo razmišlja o svojem prejšnjem ljubimcu, s katerim je pred kratkim prekinila zvezo. Ves čas, ko se vozi na morje, se spominja svojih prejšnjih ljubezenskih zvez, razpravlja tudi o seksu v teh zvezah. Za ljubljenje pogosto uporablja termine iz glasbe. Lada je že dolgo ločena, s prejšnjim možem Igorjem sta zdaj prijatelja. Skupaj imata sina Lana, ki je zdaj že odrasel in je Ladin najboljši prijatelj. Lada je odšla na morje, da se sprosti in za sabo pusti vse težave. Z ladjo se pripelje na otok, kjer bo preživela dopust. Na večerji se dobiva še z drugimi Slovenci. Skupaj hodijo tudi na plažo. Utrujenost takoj izgine, počuti se odlično, ves čas se preoblači in v romanu natančno popisuje svojo garderobo. Moški ji ves čas dvorijo, ker je lepa in urejena. Spozna otoškega zdravnika, Maria, in med njima takoj preskoči iskra. Dogovorita se za večerni sestanek, takoj spita skupaj. Lada navadno ne beži od enega moškega k drugemu in zdi se ji, da ne obvladuje več svojega telesa. Mario ji pove, da je nesrečno poročen. Takoj ji izlije vsa svoja čustva in Lada meni, da malo pretirava, tako kot pretiravajo vsi Dalmatinci. Vsak večer se sprehajata in skupaj preživita pol noči. Ljubita se vedno nekje v naravi, da ne bi kdo kaj posumil.

Pride čas Ladinega odhoda domov. Poslovi se od doktorja, da mu naslov, saj jo on namerava obiskati v Ljubljani. Na otoku zadnji dan zagleda svojega bivšega moža Igorja. Z jahto jo pride iskat in jo odpelje domov. Igor ji lajša bolečino ob odhodu. Zvečer Lada že spi v domači postelji. Doma spet razmišlja o vseh svojih ljubimcih. V Ljubljani vsem prijateljem pove o svoji novi ljubezni, le Igorju ne pove ničesar. Počuti se izgubljeno, osamljeno, malodušno, dnevi so vse bolj drug drugemu enaki, prazni. Njen sin v tem času dobi poziv k vojakom. V vojski se ne počuti dobro, Lada čuti njegovo žalost. Z Igorjem gresta večkrat skupaj na kosilo.

Njen doktor jo končno obišče v Ljubljani. Pride z avtobusom. Takoj se ljubita, nato mu ona skuha večerjo. Gurmanski užitki so njuna druga skupna strast. Kmalu Lada občuti njegovo otroško užaljenost in trmo. Večkrat ji razlaga tudi, kakšne krivice se mu dogajajo v zakonu, vseeno pa se nikoli ne namerava ločiti. Za vse težave krivi ženo, ne vidi nobene svoje vloge v zakonskem brodolomu. Že med njegovim prvim obiskom v Ljubljani pride do prvih konfliktov. Ladi je vseeno zelo hudo, ko on odide domov. Obiskovanja se nadaljujejo, prav tako tudi odhodi. Živi le še za vikende z njim. Vseeno je ves čas nekaj grenkega v njej. Ne zna uživati ekonomske in seksualne svobode. Ugotovi, da je njeno življenje samota, le včasih prekinjena z ljubeznijo.

Ljubezen med Lado in Mariom traja že eno leto. Maja gresta skupaj na oddih na Vis, to si predstavljata kot medene tedne. Bivata v Komizi, starem ribiškem naselju. Na začetku se ves čas ljubita, sta nežna drug do drugega. Ona se ves čas ureja zanj, se liči, preoblači garderobo. Kmalu pa se začnejo pojavljati razpoke v njunem odnosu. Problemov ne rešujeta, pobotata se s seksom. To je njun beg iz resničnosti. On ni več tak kot prejšnje leto. Ves čas bere časopise, oddaljuje se od nje. Preveč se ukvarja s svojo preteklostjo. Kljub vsem težavam se še vedno strastno in pogosto ljubita. Vse več je sporov, on se po vsaki težavi zapre vase in celo po nekaj dni ne govori z njo. Ves čas misli, da je žrtev, ona pa je vsega kriva.

Pride zadnji dan njenega oddiha, ko on končno ujame ribo in zdaj se končno počuti kot zmagovalec. Njo pa je le strah, kaj bo z njima. Poslovita se, vsak odide proti domu. Ko se sama vozi proti Ljubljani, k njej prisede mlad moški. Ona pravi, da sedaj nosi črnino. Očitno žaluje za propadlo zvezo, za katero je mislila, da je ljubezen njenega življenja.

7.3.1 GLAVNA LITERARNA OSEBA

Lada je štiridesetletna ženska, lepo je negovana, skrbi za svoj izgled in prehrano. Je že petnajst let ločena, z bivšim možem Igorjem imata sina Lana. Nikoli se ni ponovno poročila, imela pa je nekaj ljubimcev. V romanu veliko izvemo o njenih preteklih zvezah. Po zadnji propadli zvezi odide sama na počitnice na Faros. Je samostojna in neodvisna. V življenju je do vsega prišla sama, trdo je delala v službi in varčevala. Tako si je lahko sama kupila stanovanje in spodobno preživljala sebe in svojega sina. Z bivšim možem je ohranila dobre odnose, on ji večkrat pomaga, skupaj še vedno hodita na večerje. Z mamom ima slab odnos, ne govorita, očitno je imela slabo otroštvo.

Rada je lepa, urejena, občudovana. Tudi na dopustu se liči in pogosto menja garderobo. Moškim je vedno všeč. Na Farosu spozna otoškega zdravnika, takoj začneta ljubimkati. Nje ne moti, da je poročen. Pravi pa, da ne skače navadno iz ene zveze v drugo. Zveza se začne zaradi strasti, na telesni ravni, kmalu pa se Lada tudi čustveno naveže.

Poljubljaj me je z usti in z očmi, doslej sva bila prikrajšana za vizualne užitke, samo gledal me je, ljubkoval s pogledi, njegove kot ebenovina črne oči so temno žarele, tudi moje oči so najbrž žarele v predolgo zadrževani strasti, divje sva se iskala, neskončno se nama je mudilo, v strahu, da sanjava, da vse to ni resnica, ta mala grda soba, ta stara škripajoča postelja, to

opojne rdeče vino, neznosno vrtoglavi poljubi, ta najina poletna noč, ki jo je surovo razsvetljevala gola žarnica na stropu in ne sanjava, skoraj zavezniška mesečina kot doslej. Moj kovček na omari, nema grožnja, obleka na edinem stolu in na tleh, odvečna maškerada, neustavljivo hrepenenje, najini telesi na belih rjuhah, potni, svetlikajoči se, vroči, nenasitni ...
(121)

Lada je bila vedno svobodna ženska. Po ločitvi se je odločila za neodvisnost in njeno življenje je bilo polno in srečno, čeprav ni imela vedno moškega. Nikoli pa ni več imela moškega, ki bi živel pri njej. Živela je le s sinom. S svojim življenjem je bila popolnoma zadovoljna. Ko pa je odšla z otoka, se je počutila osamljeno, brez Maria ni znala živeti, celo bivanje se ji je zdelo enolično in brezpomensko.

Strupeni ugrizi samote. Občutek izgubljenosti, bolečina malodušja, trenutki praznine. Obdobje, ko življenje upočasni svoj tok kakor presahla reka. Dnevi brez veselja, brez žalosti. Grozljivo enaki, prazni dnevi.

Brez dvoma sem bila na svoji čustveno najnižji točki. Zjutraj sem s težavo vstajala, površno napravila nekaj počepov, nekaj vaj, iz navade nekaj pojedla, brez teka, brez užitka, se skoraj na silo stuširala, se pač oblekla, brez razmišljanja, brez tistega značilno ženskega veselja in želje po ugajanju, se vajeno našminkala, počesala, kljub vsemu pridno šla v službo. Vse po ustaljenem jutranjem scenariju.

Nobenega poleta ni bilo v meni, nobene energije. Moje življenjske baterije lahko napolni le ljubezen ali uspeh. Bila sem brez obojega. Z neskončno muko sem opravljala samo najnujnejše. (169)

Zdi se, da ta ljubezen Ladi pomeni vse na svetu. Čuti, da je to ljubezen njenega življenja. Čeprav je neodvisna ženska, sedaj živi le še zanj in njune skupne vikende. Tipično žensko vso svojo energijo vlaga le vanj. Le z njim je resnično srečna.

Nazadnje je le prišel. Padla sva si v objem. Odšla v mesto kot dva zaljubljenca. Toliko sva si imela povedati. Vodil me je po najlepših lokalih, ni jih bilo ravno malo, rasli so kot gobe po dežju, razkazoval mi jih je z moškim ponosom in zadovoljstvom, da je moj vodič, moj zaščitnik, moj prijatelj. Vedel je, kako rada odkrivam nove lokale. (277)

Tudi ona si želi biti ljubljena, želi si biti od moškega zaščitena, razvajana. Moškemu želi kuhati, biti lepa zanj. Hoče tudi njega razvajati, mu nuditi čustveno podporo. Vseeno pa zahteva dvostransko spoštovanje. Mariu pove, da ji ni všeč njegovo obnašanje, želi rešiti njune težave, pripravljena je sklepati kompromise. Čez čas ugotovi, da on za tak odnos ni zrel. Takrat njune težave rešuje le še z begom v spolnost in poskuša se mu maksimalno prilagoditi, saj je že izčrpana od neskončnih preprirov in neprespanih prejokanih noči. Na koncu ugotovi, da njena ljubezenska zveza ne bo vzdržala in ob tem spoznanju močno trpi, saj ve, da bo izgubila nekaj, za kar je mislila, da je ljubezen njenega življenja.

7.3.2 TEME IN MOTIVI

Vodilna je ljubezenska tematika, vse se vrti okrog Ladine ljubezenske avanture. Tema je tudi počasno razpadanje neke zveze. Roman se namreč začne z začetkom pravljичne, romantične zveze, nato pa ta zveza vse bolj tone v propad, korak za korakom. Prisotna je tudi ljubezen med materjo in sinom ter prijateljska ljubezen.

V romanu se prepleta več glavnih motivov, vsi pa izhajajo iz ljubezenske tematike. Gre za motiv hrepenenja in pogrešanja, bolečine, prepira, spolnosti ter motiv zatiskanja oči pred resnico.

7.3.3 ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU LJUBEZEN V F-MOLU

Roman spada med ženske romane. Spada v tisto definicijo ženskega romana Silvije Borovnik, da je ženski roman tisti, ki je napisan za žensko bralko, spada v trivialno literaturo in ubeseduje predvsem ljubezensko tematiko. Glavna literarna oseba je ženska, njena ljubezenska zgodba je napisana skozi specifično žensko perspektivo, saj je precej opisov njene garderobe, ličenja, kuhanja.

Ne vsebuje še nekaterih značilnosti sodobnega romana. Ženska v ljubezni ni uničevalna. Ni še viden razkol v glavni literarni junakinji, spolnost še ni tako izrazito neposredno prikazana kot pri Milekovi. Prav tako so odnosi matere do svojega sina polni ljubezni, ne pa uničevalni in

sovražni, kar pogosto srečamo v sodobnem ženskem romanu. So pa prisotni uničevalni odnosi med Lado in njeno materjo, saj Lada zaradi zamer sploh ne govori z njo.

7.3.4 SOCIOLOŠKA ANALIZA

V romanu so spolne vloge deloma stereotipne. Stereotipno je to, da se Lada liči, ureja, preoblači za svojega moškega in ga ves čas zapeljuje. Prav tako hoče zanj vedno popolno kuhati, stanovanje hoče imeti lepo pospravljeno. Pred njim hoče izgledati popolna gospodinja. Tudi on tako razume žensko vlogo. Ženska mora biti popolna gospodinja in ljubica, moškemu mora ustreči v vseh njegovih željah, tudi če ji to ne ustreza. Podrediti se mu mora in spoštovati njegove interese. Hkrati se mu nikoli ne sme upreti. Tega Lada na koncu ne sprejme, tako vsaj deloma zavrne te stereotipe. Ne sprejme zdravnikove ljubosumnosti in se vseeno še naprej videva z Igorjem.

Nestereotipno je tudi to, da je Lada s svojo lastno aktivnostjo in delavnostjo uspela kot samska ženska kupiti stanovanje in hkrati gmotno poskrbeti zase in za sina. Na drugi strani Mario ni v življenju ustvaril ničesar. Za to sicer krivi le svojo ženo, a na koncu romana tem njegovim obtožbam ne moremo več povsem verjeti.

Roman izkazuje realno dogajanje v življenju, kjer se še vedno vidijo nekatere razlike med moškimi in ženskami, ki so stereotipne in nepravilne, nekatere lastnosti in dejavnosti pa so enakovredno in pravično porazdeljene. Roman ne gre v nobeno skrajnost. Ne reklamira feminističnih resnic, hkrati pa tudi ne zagovarja ženske podrejenosti in podložnosti moškemu.

7.3.5 KRITIŠKE MISLI O ROMANU

Elza Budau zase pravi, da je posebna. Da je original. Je romantična duša in nima dlake na jeziku. Ko je bila otrok, se je rada družila s fanti. Starši so bili zelo strogi. Posebej z mamo nima dobrih odnosov. Zelo odkrito govori o svojih ljubeznih. Pravi, da je romantična in ne gre takoj v posteljo z moškim, potrebuje ljubezen. Ni tako hitra kot Lada iz njenega romana.

Prvi roman je izdala leta 1958 in ga nasloвила *Diagram neke ljubezni*. Za nekatere je bilo to za tiste čase preveč iskreno pisanje. Ona meni, da je za umetnost pomemben predvsem odnos

do dela in doslednost, ne le talent. Knjiga *Ljubezen v f-molu* je imela velik odmev med bralci. Meni, da zato, ker je originalna, ker ni posnemovalka. Ima svoj osebni slog.

Elza Budau pravi tudi, da ni nujno, da pisatelj tisto, o čemer piše, tudi sam doživi. Pri njenem drugem romanu so se ljudje spraševali, kdo je Lada. Elza na to ne odgovarja, saj je roman lahko tudi čista fikcija. Avtorica ne mara termina ženski roman. Ona je pisec in zanjo pri tem spol ni bistven.

O romanu sem našla le eno kritiko, ki jo je napisal Viktor Konjar. Avtor kritike meni, da je roman prvo iskreno erotično žensko pisanje pri nas. O seksu izvemo prav vse. Tekst je zelo obsežen in obsega le en tematski sklop, opisovanje erotičnih in čustvenih naslad. Vso zgodbo dveh zaljubljenecv bi se dalo napisati bistveno krajše, brez navajanja vsake najmanjše podrobnosti. Konjar meni, da avtorica veliko govori, pove pa bolj malo. Tako roman na koncu ne zadosti pričakovanjem.

7.4 LIDIJA ASTA: LIDIJA: SKOZI TRNJE DO ZVEZD ALI AVTOBIOGRAFIJA NEKE TRIDESETLETNICE

Pri Lidijinem triindvajsetem letu pride do prelomnice v njenem življenju. Že od začetka romana naprej opisuje energetske telo in čakre. Od otroštva naprej je bila zelo samozavestna. V gimnaziji je preizkušala različne ideje in različne fante. Zelo je občudovala očeta, čeprav je dosti pil, z mamo sta se veliko prepirala in celo fizično obračunavala. Oče se je zaljubil v mnogo mlajšo žensko in zapustil svojo družino. Zaradi družinskih preprirov je prezgodaj odrasla.

Po končani gimnaziji se je vpisala na ekonomsko fakulteto, saj so bila taka pričakovanja. V Ljubljani je samozavest izginila, prišla je v večje mesto, živela podnajemniško življenje. Kmalu se je zelo zredila. Oče si je po končanem zakonu ustvaril novo družino. V prvem letniku faksa sreča Gorazda, ki je njen kasnejši mož. Opiše pravljичni začetek njune ljubezni, njune pogovore, obiske kina. Skupaj se pogovarjata o težavah njunih družin. Piše tudi o spolnosti in spolnih čakrah. Meni, da bodo bolezni, kot je na primer aids, izginile takoj, ko se bomo ljudje vzljubili med seboj. Sprašuje se o pojmih, kot so morala in vulgarnost, in nato sama ponudi odgovore na vsa pomembna življenjska vprašanja. Kmalu začne opisovati svoja videnja.

Po tem, ko pusti študij ekonomije, začne študirati angleščino in italijanščino. Postane boem in individualka, seveda po njenih osebnih kriterijih. V tem času Lidija začne razmišljati tudi o svojih prejšnjih življenjih. Gorazd in Lidija se nato poročita, čeprav Lidija koncept poroke prezira. Ugotovi namreč, da je noseča. Rodi punčko Ano in nato razlaga, kako so v porodnišnici potekali porodi. Razlaga bolečine, skrbi, samopomilovalno opisuje težave, če mora študirati in skrbeti za otroka hkrati.

Lidija nam daje instant recepte za to, kako bi lahko v prihodnosti bolje živeli. Na tem mestu začne obiskovati različne tečaje in delavnice. Z možem sta vse bolj oddaljena, vsak posebej hodita ven s svojimi prijatelji. Duhovnost Lidiji postane mamilo, s pomočjo katerega beži stran od svojega propadajočega zakona. Vse več je govora o duševnih izkušnjah in energijah. Lidija vse več obiskuje delavnice in vse bolj se pogloblja v duhovnost. Spozna Tilija, ki čisti temne energije in se ukvarja z meditacijo. Na tečaj se prijavi skupaj s prijateljico Polono, tam pa spozna tudi Aleša. S Tilijem se spoprijateljijo, Lidija se od njega ogromno nauči. Duhovnost je zdaj zanjo celo življenje, s tem se ukvarja cele dneve.

Ves čas obiskuje delavnice, gre celo v London, a tam ni pretirano navdušena. Na Judithini delavnici spet sreča Aleša in spi z njim, čeprav on ljubi Majo. Takrat Lidija v Alešu končno ugleda nekoga, ki ga pozna že od prej. Zapusti Gorazda, Maji pa je težko živeti v takem ljubezenskem trikotniku. Na koncu se Aleš odloči za Lidijo, a še naprej vsi trije ostanejo najboljši prijatelji. Aleš ustanovi novo ekološko društvo YAM. Preteklost je zdaj mrtva in ni je več potrebno obujati.

7.4.1 GLAVNA LITERARNA OSEBA

V romanu je glavna literarna oseba obenem tudi avtorica romana, saj je roman avtobiografski. Lidija Asta pripoveduje svojo življenjsko zgodbo od ranega otroštva do odraslosti, do njenega tridesetega leta, ko po njenem mnenju duhovno odraste in spozna svojega življenjskega sopotnika Aleša.

Roman se začne z opisom njene družine, z očetovim odhodom iz družine in z Lidijino oddaljitvijo od očeta. Opisane so tudi njene prve spolne izkušnje in prebujanje spolnega nagona. Vmes opisuje tudi potek svojega šolanja, razvoj različnih ljubezenskih zvez in zorenje različnih idej.

S sestro sva dolgo časa spali na istem kavču in ko je zaspala, vsaj jaz sem takrat mislila, da že spi, kasneje pa se je izkazalo, da je bedela in da je zaradi teh mojih nežnosti prišlo do večjega razkola med nama, sem jo začela božati po prsih in trebuhu, hkrati pa sem tudi sebi privoščila isti užitek.

Tisto, kar sem počela noč za nočjo, se mi je zdelo nekaj povsem samoumevnega, čistega in lepega. Takrat tega še sploh nisem obsojala, ravno tako tudi ne masturbiranja pred ogledalom in mazanja s kremo, da je vse skupaj lepše teklo ... Vsa moja takratna domišljija je našla svoj izraz v novih načinih božanja, pozah in pripomočkih, s katerimi sem si povečala uživanje. (27)

Dolgo časa hodi na ekonomsko fakulteto, a s študijem preneha, ker to ni zanjo. Ukvarja se s svobodnimi poklici in vse bolj prisega na duhovnost. Hodi na delavnice, uči se hipnoze, razmišlja o prejšnjih življenjih. Hkrati ves čas komunicira z bralcem in si jemlje pravico, da nas ves čas poučuje o tem, kako lahko izboljšamo naše življenje. Prepričana je, da ona to najbolje ve, da je iznašla pravo formulo za srečo in lepo bivanje.

Svetujem vam, da besedico »nikoli« črtate iz svojega besednega zaklada. Zakaj? Kadar koli jo izrečete in ste še posebej prepričani, da vas to res »nikoli« ne bo doletelo, verjemite mi, tista stvar že leti proti vam z izjemno hitrostjo. Če se vi ne boste zastrupljali z drogami, bo to storil kdo v vaši bližnji okolici – vaš partner, vaš otrok ali najboljši prijatelj. James Bond je že vedel: » Never Say Never Again« naj postane vaš novi moto. (92)

Spolno je zelo svobodna. Skače iz ene seksualne zveze v drugo, tudi v času, ko je poročena z Gorazdom. Njena spolnost v zakonu je hladna in neredna, zato potešitev telesa in ostale nežnosti išče druge. Svoje spolne prigode neposredno in na dolg način tudi orisuje v knjigi. Eden bolj nazornih primerov je prizor oralnega seksa.

Še nikoli nisem polizala sperme. Vedno se mi je upirala. Samo slutim, kakšen okus ima. Čutim, da je sedaj vse drugače. In upam, da bo. Po vsem, kar sem ozavestila komaj dan pred tem. In preizkušam se. Predam se občutku in ni mi več nerodno. Aleš me boža po glavi in čutim, kako je nežen in kako mu je lepo. Oklevam za kratek čas, vendar se odločim, da grem tokrat do konca. Bojim se, da se bom zopet dušila ob vse hitrejših gibih moškega telesa. Bog, prosim, naj bo nežen, si rečem in si ga potisnem še globlje v usta. Vsega ga zaobjamem in

čutim, kako utripa. Vse hitreje, vse močnejše, še vedno me je malce strah. Začutim rahel trzljaj Aleševega telesa in usta mi zalije vroča sperma. (302)

Po eni strani je ogromno govora o spolni svobodi in duhovnosti, po drugi strani pa skoraj nič ne omenja svoje hčerke Ane. Glavna literarna oseba je popolnoma prepričana, da je najboljša in najboljše ve, kaj je najboljše za vse ostale ljudi. Nudi nam resnice o svetu, poučuje nas, kako se prehranjevati, ljubiti, nasploh živeti.

Knjiga nam ponuja osebno izpoved neke osebe, vpogled v popolnoma vse sfere njenega življenja. Zraven pa tudi propagira način življenja, ki ga je izbrala.

7.4.2 TEME IN MOTIVI

V romanu gre za temo iskanja. Glavna literarna oseba išče samo sebe, srečo, pravi način življenja. Zanja je pravi način življenja v duhovnosti, ko se sprijazni s prejšnjimi življenji, s svojim zakonom, ko spremeni sebe kot osebnost. Hkrati s to osebno prenovno najde tudi svojo ljubezen, svojo dušo dvojčico.

V resnici gre bolj za ezoterično kot za žensko literaturo, zato so pogosti motivi energij, duhovnosti, prejšnjih življenj in podobno.

V tem romanu je ljubezen tudi ena od tematik, ni pa vodilna. Treba je omeniti tudi, da je bolj od ljubezenske v ospredju erotična tematika, s poudarkom na svobodni spolnosti in zlitosti med telesom in dušo.

7.4.3 ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU LIDIA: SKOZI TRNJE DO ZVEZD ALI AVTOBIOGRAFIJA NEKE TRIDESETLETNICE

Po branju tega romana sem ugotovila, da ne spada preveč v mojo tematiko. Gre bolj za ezoterično literaturo. Spada pa pod eno od definicij ženskega romana, ki je, da je ženski roman tista trivialna literatura, ki je napisana za ženske. Ta roman sicer verjetno ni napisan samo za ženske bralke, ga pa sigurno bere več žensk kot moških. Tudi ni prevladujoča tematika ljubezenska, vseeno pa je erotika ena vodilnih tem. Hkrati pa sigurno gre za trivialno

literaturo, ki po nobenih kriterijih nima posebne umetniške vrednosti. Seveda ne mislim, da za vso žensko literaturo velja, da je trivialna, je pa po definicijah Silvije Borovnik trivialna literatura za ženske bralke ena od treh podkategorij, ki spadajo pod termin ženski roman.

Za ta roman torej lahko rečem, da vsebuje nekaj značilnosti ženskega romana, vseeno pa ga v to kategorijo v celoti težko uvrstimo. Značilnosti ženskega romana so torej, da s tipične ženske perspektive ubeseduje življenje ženske literarne junakinje, njene erotične izkušnje, iskanje smisla življenja, ljubezni in sreče. Veliko je orisov njenih erotičnih izkušenj.

Je pa v romanu tudi precej lastnosti sodobnega ženskega romana, predvsem v tem, kako je prikazana ženska spolnost. Prisotni so prizori samozadovoljevanja, otroškega erotičnega prebujanja, oralnega seksa, skupinskega seksa in seksa med dvema ženskama.

7.4.4 SOCIOLOŠKA ANALIZA

V romanu ni stereotipnih spolnih vlog. Moški ni aktivni rešitelj, ni tisti, ki skrbi za krhko in neaktivno žensko. Spolne vloge so precej izenačene. V zakonu oba, Gorazd in Lidija, skrbita za otroka. Bralec dobi celo občutek, da Gorazd bolj skrbi za dom, Lidija pa hodi okrog na seminarje, delavnice, tudi na zabave s prijatelji in prijateljicami. Lidija ni tipična mati, ki bi svoje življenje žrtvovala za svojega otroka. Najprej poskrbi zase in za svoje želje in ambicije v življenju. Tudi ni tipična ženska, kar se tiče poroke in zakona.

Led pa je bil prebit. Januarja sva se, ne da bi vedela zakaj, poročila brez kakšnih posebnih ceremonij. Poroko sem prezirala. Zdela se mi je nepotreben malomeščanski obred, pa sem vseeno pristala prav v tej šabloni. Poročila sem se v stari črni indijski obleki, Gorazd pa v kavbojkah, ki jih je nosil vsak dan. Starši so se šele to jutro spoznali. Poleg prič sta bili na poroki le še najini sestri. (41)

Gre prav za posebno razmerje med spoloma, ki vsekakor ni tradicionalno, take spolne vloge pa tudi niso prisotne v sodobni slovenski družbi. Glavna literarna oseba je namreč, kakor sama pravi, individualka, zato je ne moremo spravljati v nikakršne kalupe.

Sama bi pri tem dodala, da je roman kljub nestereotipnim spolnim vlogam popolnoma trivialen, ne samo, kar se tiče tematike, trivialna je tudi ubeseditev te tematike. Jezik ni umetniški, prisotne niso nobene prenovitve, ironizacije in podobno.

Gre za avtobiografski roman, tako je izpovedovalec hkrati avtor in glavna pripovedna oseba. Izpoveduje tisto, kar vidi in kar je sam doživel v življenju. Avtobiografija je grajena na osebnostnem razvoju glavne osebe.

7.4.5 KRITIŠKE MISLI O ROMANU

Ženja Leiler pravi, da je pri takih romanih, ki razmišljajo o neskončnih zmožnostih človeškega duha, vedno ujeta med tri možnosti: naj jim verjame, naj se jim posmehne, naj bo še vedno v dvomu. Na začetku je roman še avtobiografija, na koncu pa le še meji na fantazijsko potovanje in avtorica nam ves čas deli svoje modrosti. Bralcev je kljub vsemu ogromno, nekateri so izraziti privrženci, drugi pa nasprotniki.

V intervjuju z Lenko Burja Lidija Asta pravi, da so odzivi na knjigo zelo raznoliki, gre za izrazito odobravanje ali pa kritiziranje. Ona pravi, da v knjigi opisuje samo njeno življenje. Njen namen je bil tudi reklamirati oziroma promovirati takšna gibanja. Meni, da je knjigi to uspelo. Po izidu knjige je v Cankarjevem domu izvedla multimedijski spektakel. Pravi, da je ozdravljena in zna vse s področja ezoterike, duhovnosti in magije. O tem vsem želi naučiti tudi ostale ljudi.

Jelka Šutej Adamič je šla gledat njen multimedijski spektakel v Cankarjev dom. Pravi, da je Lidija Asta egocentrična osebnost brez primere, da je ves čas govorila samo o sebi. Zraven pa jo vseeno ironično pohvali, da se zna z duhovnostjo dobro tržiti.

O avtobiografskem romanu Lidije Asta je pisala tudi Silvija Borovnik. Roman je avtoričin prvenec, ubeseduje njeno lastno življenje, nima nikakršnih literarnih ambicij. Hoče le imeti nekakšno mesijansko vlogo med mladimi. Z njo se pojavi tip žgečkljivega, tudi zelo branega in vsekakor tudi trivialnega romana. Obeta se škandalozno branje, saj avtorica že na začetku pove, da osebe in dogodki v romanu niso izmišljeni. Trudi se za čim večji stik z bralcem, prepričuje ga v skrivno vez z njo in mu z veliko samozavestjo dopoveduje svojo vizionarsko moč. Že od začetka so prisotne podobe samozazrtosti in samozaljubljenosti. Prvoosebna pripovedovalka pripoveduje o sovraštvu do mame, s katero sta fizično obračunavali vse do njenega odhoda na študij v Ljubljano, ves čas pa občuduje očeta. Zaradi družinske odtujenosti in sovraštva je rasel njen odpor zoper vnaprej predvideni način življenja in prihodnost nje kot ženske. Namen romana je izpovedati zgodbo avtoričinega življenja. Prisotni so številni prizori

samozadovoljevanja, avtoričinih zgodnjih lezbičnih nagnjenj, poznejših zvez z različnimi moškimi, natančni opisi orgazmov in poroda v neskončnih mukah. Žarišče osebne svobode vidi v spolnosti, ki se ji zdi od vsega začetka še najbolj ponarejena in nepristna. Moški si v romanu zaslužijo le bežne in nenavdušene slike. Borovnikova pravi, da je ta roman pričevanje o povsem zmedeni stranpoti neke tako imenovane ženske pisave. Tako njen roman dela uslugo tistim, ki bi radi žensko pisanje stlačili v take vrste trivialno pisanje. Gre za popolno umetniško nezmožnost.

7.5 KATARINA MARINČIČ: ROŽNI VRT

Poglavja v romanu so večinoma naslovljena z imeni glavnih literarnih oseb. Začne se s poglavjem o Cirilu. Ciril, mama Ada, stric Viktor in teta Valerija so šli v cerkev. Viktor je mož tete Valerije, Cirilova mati Ada pa je Valerijina sestra. Ada ni bila zadovoljna ženska, tudi v zakonu ne, oče Avguštin pa je bil zlovešč in je nekaj časa imel tudi ljubico Alenko. Stric Viktor je bil vedno topel človek, teta Valerija pa obvladana in hladna. Viktor je celo hotel skrbeti za Cirila po smrti njegove matere, Valerija pa si je oddahnila, ker je bil Ciril star že 19 let in je po njenem mnenju že lahko skrbel sam zase. Vseeno je prihajala na obisk in nosila toplo hrano. Pripeljala mu je tudi Julko, ki je k njemu hodila čistit. Valerija je bila na Julko bolešno ljubosumna, zato je nehala prihajati. Julka ni bila zainteresirana za Cirila, v Celju je imela svojega moškega. Ko je Ciril star 28 let, postane restavrator. Nekega dne pride k njemu Valerija in pove, da ima samo še njega na svetu. Viktor jo je zapustil, ker ga je preveč sekirala. Prosi Cirila, če lahko nekaj časa spi pri njemu, on pa naj gre po Viktorja na Zgonec in ga pripelje nazaj. Ciril tistega dne razmišlja, s čim se je pred leti teti tako zameril, saj si je želel le njene ljubezni.

Sledi Viktorjeva zgodba. Preden se je poročil z Valerijo, je imel še druge ženske. Ko pa je spoznal njo, je imel oči le še zanjo. Kasneje je Valerija postala vse bolj osorna in to je na koncu Viktorja odgnalo od nje. Viktor po krajši avanturi z Julko odide v svojo domačo vas. Med potjo razmišlja o svojem zakonu in o tem, kaj naj sedaj stori. V domači hiši ga že čaka Ciril, ki je med tem časom že spoznal ostale prebivalce vasi in se znašel v ljubezenskem trikotniku med rdečelasko Suzano in Lili. Obe ga hočeta, on pa si želi le ljubezni s Suzano. Teta Valerija je še vedno v Cirilovem stanovanju in razmišlja o sestri Adi, ki je po njenem

živela takšno življenje, o kakršnem ona le bere v romanih. Valerija beži v fantazijske svetove in si predstavlja Adine usodne ljubezenske zgodbe.

Na koncu se Viktor vrne k ženi. Ciril Suzani razkrije svoja čustva in skupaj odideta k njemu domov. Roman se konča mlačno.

7.5.1 LITERARNE OSEBE

V romanu ne moremo govoriti o eni glavni literarni osebi, saj gre za mozaik več osebnih zgodb, ki pa so povezane v eno zgodbeno celoto. Opisala bom osrednje literarne osebe: Cirila, Valerijo, Viktorja in Julko. Gre za same povprečne osebe, ki so precej pasivne, ne odstopajo od družbenega povprečja, njihove usode so usode popolnoma povprečnih, vsakodnevnih ljudi.

Zgodba se začne s Cirilom, ko je še otrok. Preko njegovih občutenj spoznamo tudi značaje drugih literarnih oseb. Ciril ves čas hrepeni po ljubezni, a je ne pozna. Ko gre po strica Viktorja v njegovo domačo vas, se tam zanj zanimata dve ženski, kar je prijetna novost. Zaljubi se v rdečelasko Suzano, ki gre na koncu romana tudi z njim v mesto. Ciril torej dobi ljubezen. Ni pa to neka velika strastna romanca, vse se odvija pasivno, brez pretiranih emocionalnih dram. Ciril ni aktiven, ne ukvarja se z dvomi o prihodnosti. Je razmišljujoča oseba, razmišlja o teti Valeriji in njenem zakonu, o Julki in njuni preteklosti ter o ljubezni do svoje mame Ade. Je dobra, nepokvarjena osebnost.

Dolgi dnevi v praznem stanovanju so Cirila pootročili in hkrati postarali. Veliko je sanjaril. Ne le o Valeriji in Julki, tudi o mladih dekletih. A manjkalo mu ni nikoli nič. Hrepenenja ni poznal. V Viktorjevem rojstnem kraju pa si je naenkrat zaželel, da bi ga cesta, ki se preliva iz črnega v svetlo sivo, pripeljala nečemu na rob ali na vrh. Bil je boleče vznemirjen in zdolgočasen. (66, 67)

Njegov stric Viktor je prav tako čustven možki. Boli ga, ker se njegova žena norčuje iz njegovih čustev. On je bil včasih sicer ženskar in je imel precej ljubic, ko pa je spoznal Valerijo, mu je postala pomembna samo ona. Zanj bi naredil vse, poskuša jo osrečiti, nosi ji knjige iz knjižnice. Zapusti jo, ker spet prizadene njegova čustva. Takoj za družbo vzame Julko, kot da se boji samote. Na koncu se vrne k ženi, pobotata se, čeprav tudi ta sprava ne vključuje posebnih čustvenih izlivov.

Valerija je po Cirilovem mnenju hladna, nečustvena ženska. Ves čas zavida svoji sestri Adi, zato je nikoli posebej ne mara. Viktor jo edini razume, kljub temu ni zadovoljna v zakonu. Ko jo mož zapusti, pa je kljub temu popolnoma zgubljena, pravi, da ima na celem svetu samo še Cirila. Rada bere romane in s tem beži v romantične fantazijske svetove, ki so popolnoma drugačni od njenega realnega življenja. Prav tako si izmišlja fantazijske zgodbe o romancah sestre Ade in se oblači v njene obleke, kot da hoče prevzeti nekaj njenega romantičnega in razburljivega življenja. Na koncu ugotovi, da je njeno mesto na svetu z možem Viktorjem.

Ne v desetih letih, v desetih mesecih je brezdelje signalo Valerijina hrepenenja k suhi robi. Vzljubila je košare, prtičke, lesene krožnike in keramične skodelice. Noben trenutek zanjo ni bil več bistven. Krog njenih veselj se je vztrajno krčil, od mor je ostala le še – sestra. (51)

Brala je knjige in jih odlagala kot drva; ponosna je bila na prežvečeno debelino. Viktor je venomer hodil v knjižnico. Navadil se je spati v razsvetljeni sobi, z občutkom, da zraven njega (ne pa nad njim) bdi zamaknjena ženska mrzlih, potnih nog, ki ima glavobol, kakršnega povzročé le ženski romani. (52)

Julka na začetku hodi čistit Cirilu. On je v njo očitno zaljubljen, a Julka mu čustev ne vrača. Želi se poročiti s Komavhom, kar ji na koncu tudi uspe. Nekaj časa se sicer z Viktorjem vozi okrog in razmišlja o svojem zakonu, na koncu pa se skesana vrne k svojemu možu. Njega v resnici tudi ljubi in ugotovi, da tudi on ljubi njo.

Roman se torej zaključí s tem, da pari ostanejo skupaj, Ciril pa tudi najde svojo ljubezen.

7.5.2 TEME IN MOTIVI

V romanu je osrednja ljubezenska tema in tema iskanja. Ljubezenski odnosi med osebami niso strastni in usodni, gre za popolnoma življenjske, nepatetične usode vsakdanjih ljudi. Ljudje iščejo sebe, svojo srečo in pot do možnega življenja v dvoje.

Pojavljajo se motivi potovanja, spremembe bivalnega prostora, spoznavanja novih ljudi, razkrivanja različnih življenjskih zgodb in ljudi. Prav tako se pri teti Valeriji pokaže motiv bega v fantazijske svetove, konkretnije v zgodbe iz ženskih romanov.

7.5.3 ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU ROŽNI VRT

Rožni vrt je ženski roman po definiciji Silvije Borovnik, ker gre za literaturo, ki jo pišejo ženske. Ta literatura se lahko spogleduje s trivialnostjo, ni pa nujno. V tem primeru je roman parodija ljubezenskega romana.

Roman ima značilno ljubezensko tematiko, ni pa eksplicitnih prizorov spolnosti, erotičnih doživetij in ekstatičnih doživetij, ki so prisotni v ostalih romanih. Od romanov Vesne Milek in Elze Budau pa se loči tudi v tem, da ne gre za trivialno literaturo. Ubeseduje ljubezen in iskanje, tema pa je ubesedena na popolnoma drugačen način kot v ostalih romanih. Je parodija ljubezenskega romana.

Treba je tudi omeniti, da ne moremo govoriti o glavni ženski literarni osebi kot pri ostalih romanih. Tu je osrednjih literarnih oseb več, tako moških kot žensk. Vse osebe iščejo srečo in ljubezen. Če bi že morali določiti eno glavno literarno osebo, bi bil to Ciril. Z njim se avtorica ironično poigrava.

Sodobna lastnost ženskega romana je ta, da ženske niso prikazane kot žrtve. Tudi same so tiste, ki mučijo in uničujejo odnose in svoje može. Prisoten je tudi notranji razkol v literarni junakinji sami, Valerija in Julka ne vesta točno, kaj hočeta storiti v svojem zakonu, morata se odločiti. Med ženskami vladajo tudi razdiralni in zavidajoči odnosi, v tem primeru Valerija zavida sestri Adi njeno lepoto, svobodo, priljubljenost pri ljudeh.

Roman *Rožni vrt* bi lahko opredelili tudi kot družinski ali generacijski roman. Osrednji motiv je družina.

7.5.4 SOCIOLOŠKA ANALIZA

Spolne vloge so le do določene mere stereotipne. To mislim v tem smislu, da ob sporu moški odide od doma in se fizično premakne v drug svet (Viktor). Prav tako moški rešuje ženske težave, Ciril gre po prepiru iskat Valerijinega moža z namenom, da ga pripelje nazaj domov. Stereotipno je tudi to, da le ženske čistijo in kuhajo. Ko Ciril ostane brez staršev, mu pospravlja Julka, ko odide po Viktorja, mu stanovanje pospravi Valerija. Julka tudi doma kuha Komavhu. Poleg tega se ženske (Valerija) vdajajo fantazijam ob prebiranju ženskih

romanov in tako bežijo iz svoje nerazburkane realnosti v romantične svetove. Avtorica karikira žensko miselnost, ki jo spravlja v nesamostojnost, hrepenenje po možu.

Po drugi strani pa so spolne vloge tudi precej sodobne in enakovredne. Moški ni aktiven, delujoč skrbnik, ki poskrbi za žensko, ni racionalen, mačističen. Viktor in Ciril sta oba čustvena in čuteča moška, ki odkrito govorita o svojih občutjih in težavah. Ljubezen jima veliko pomeni, Viktor bi za ženo storil vse, rad bi jo osrečil. Je od žensk popolnoma odvisen lik, na ženske pa se ne spozna. Po njegovem so ženske na svetu zato, da skrbijo za moškega. Tu se kaže avtoričina kritičnost do takšnega načina razmišljanja moških o ženskah. Na drugi strani so ženske večkrat hladne, neobčutljive. Valerija se norčuje iz Viktorjevih čustev, z nobeno ljubeznijo je ne more zadosti osrečiti. Ada sovraži moške in jih le izrablja za svoje užitke. Ženske imajo ljubimce (Ada in njena mati). Vidni so tudi nezdravi odnosi med ženskami, Valerija zaradi zavidevanja sovraži svojo sestro, zaradi ljubosumja neha obiskovati svojega nečaka.

V tem romanu osebe sicer niso aktivne, spolno so vseeno bolj aktivne ženske, o ljubezni pa razmišljajo vsi.

Gre za ironijo, prenovitve ... Avtorica kritizira literarne like in pripovedne postopke v ženskih romanih, v katerih je središče moški. Kritizira tudi obvezen srečni konec.

7.5.5 KRITIŠKE MISLI O ROMANU

Roman *Rožni vrt* je izšel leta 1992. Avtorica je parodirala ljubezenski roman. Naslovila ga je z idilično podobo vrta, pripoved pa je pravo nasprotje naslova. Osebe so odtujene, najbolj zakonski pari. Zato že naslov romana zveni izrazito ironično. O tem piše Silvija Borovnik. V romanu nastopajo enostavni, vsakdanji ljudje. V osrednjem moškem liku se vidi dolgočasje, neodločenost, povprečnost. Odnosi med spoloma so daleč od idealne predstave. Avtorica razbija idealizirano podobo ljubezni, družin in družinskega vzdušja, tradicionalnih obredov in domače vasi. Na glavo postavlja nekatere vrednote, materinska ljubezen je tu predstavljena kot pravo sovraštvo. Tudi v družinah se kaže le izjedanje. V odnosih med partnerjema so ironične in groteskne poteze. Naslov *Rožni vrt* je metafora za žensko.

Roman je poln prizorov, ki dokazujejo, da se ženske v svojem vsakdanjem življenju ne skladajo s podobo, kakršno imajo moški in njihove matere o njih. Pojem ženske je preveč nabit z nedoumljivostjo, fatalnostjo, vzornostjo, zaničevalnostjo. Marinčičeva torej ne ponavlja stereotipov o ženskah. Karikira žensko miselnost. Ženska je v romanu namreč pripravljena hlapčevati za pohvalne besede moškega. Hrepeni po življenju vzorne gospodinje, prav zaradi te napačne predstave je potem nezadovoljna, izpraznjena. Ženske so nesamostojne in hrepenijo po možu. Vzgojene so tako, da hrepenijo po velikih ljubezenskih prizorih iz trivialne literature. Svojo realnost pogosto zamenjajo s tisto iz trivialnih romanov.

Katarina Marinčič ironizira tudi pripovedni postopek v lahkotnih ljubezenskih romanih (številne dialoge). Predmet njene kritike je tudi moško razmišljanje o ženskah. Ironizirana je vloga moških in ženskih likov ter posnemanje njihovih trivialnih govorov. Ne more se izogniti tematizaciji odnosa med materjo in hčerjo. Mama nujno zre na življenje drugače kot njena hči. Ironizirane so tudi velike družinske oziroma ljubezenske teme. S tem se pisateljica upira pojmu tako imenovanega ženskega romana s predvidljivo začrtano zgodbo in odnosi med posameznimi liki. Obenem se sprašuje o pojmu žensk in ženskega v literaturi. Pripovedovalec je izrazito poudarjen, raznolik, večplasten. V dogajanje se navadno ironično oziroma parodično vmešava. Pripovedovalec po navadi ne pripoveduje le o literarnih osebah in dogodkih, temveč tudi o sebi. Tu zavzema funkcijo opazovalca, vsi njegovi komentarji pa so namenjeni bralcu.

Kritiko romana *Rožni vrt* je napisala tudi Polona Glavan. Glavanova v kritiki zapiše, da je zgodba napisana prek portretnih poglavij, ki podajajo usode glavnih protagonistov. Prikazani so tudi skozi druge nastopajoče v romanu. Značilen je patos malomeščanskega ali starinskega. Junaki niso nosilci posebnih ali pa izjemnih usod, ves čas hrepenijo in begajo, ljubezenske zgodbe se srečno končajo, vseeno pa tudi mlačno. Junaki so precej pasivni, ob akciji pa smešni. Dogajanje je postavljeno v sedanjost, roman je odličen, ker ima avtorica smisel za podrobnosti, liki so natančno izdelani, prisoten je humor in ironija. Gre za serijo študij ali skic, ki se med sabo dopolnjujejo in povezujejo v enotno pripoved. Je mozaik človeških usod. Vsi junaki so povprečni in iščejo edino potešitev v nasprotnem spolu. Jezik Katarine Marinčič je metaforičen in živahen.

8.6 BRINA SVIT: SMRT SLOVENSKE PRIMADONE

Pripovedovalec zgodbe piše pismo reviji, ki vsako leto išče Slovenko leta. Piše o slovenski primadoni. Zgodbo spremljamo skozi oči pripovedovalca, ki pa sam pravi, da je glavna oseba tega pisanja Lea Kralj, ki jo je on klical Lejka.

Leo je prvič videl v zakulisju El teatra de la Zarzuela, v katerem je takrat pela. Videl jo je med spolnim odnosom z odrskim delavcem. Pevka se mu zdi zanimiva, zato hoče z njo narediti intervju. Leo Kralj naslednjič vidi, ko se zbudi v njeni hotelski sobi. Prejšnji dan ga je našla na ulici. Nezavesten je ležal na tleh, ona se je ustrašila zanj in ga pripeljala k sebi. Pri njej je ostal nekaj dni in opazil, da pevka vedno nosi ruto. Hkrati jo je slišal jokati po telefonskem pogovoru z njeno mamo. To se dogaja v Madridu. Tu je pripovedovalec zaljubljen v Pabla, ki pa je heteroseksualen moški, zato je ta ljubezen neuresničljiva. Zaradi njega zapusti Madrid in Leo Kralj ponovno sreča v Parizu, kjer oba prebivata. Tam jo začne šele dobro spoznavati. Ugotovi, da njej ljubezen ne pomeni zveze z moškim, ampak predvsem ljubezen do mame. Njene zveze z moškimi so vedno bežne in kratke. Prizadeta je le takrat, ko jo prizadene njena mama. Za pripovedovalca je Lea prva ženska, ki jo ljubi. Kmalu se po spletu različnih okoliščin oba znajdetata v Milanu. Tam živita skupaj in ona ga popolnoma prevzame. Med tem časom jo rad poslušata peti v kopalnici. Ogromno časa se skupaj sprehajata po Milanu. Za novo leto čakata njeno mamo, ki naj bi jo obiskala. Zadnji hip mama brez razloga odpove obisk, kar Lejko zelo prizadene. Mama nanjo ni nič ponosna in ne spremlja njene kariere, Lejka pa ji hoče na vsak način ustreči.

Naslednje poletje gresta pripovedovalec in Lea Kralj skupaj v Slovenijo. Tu obiščeta Ingrid, Lejkino mamo. Pripovedovalec se zaljubi v Slovenijo. Lea mu pripravi presenečenje. Predstavi mu Julijana Remeka, ki je zanj popolni moški. Remek je njen ljubimec, v resnici pa ga je pripeljala kot presenečenje za pripovedovalca, ki v romanu ni poimenovan. Lea ima hišo v Sežani. Tam veliko časa preživijo vsi trije skupaj. Neke nevihtne noči pripovedovalec prespi pri Remeku.

Pripovedovalec opazuje odnos med Leo in njeno mamo. Ingrid pevko ves čas trpinči, kot da bi ji zavidala njen uspeh. S svojim odnosom Lei uničuje življenje in jo le izjeda. Lea odide k Ingrid v Ljubljano na obisk. Tam začne vidno hirati. Ingrid ji v stanovanju ne pusti niti peti. Od trenutka, ko je Lea odšla v Ljubljano, se s pripovedovalcem skoraj nič več ne vidita.

Kmalu umre zaradi izčrpanosti. Pripovedovalec tej obrazložitvi ne verjame in Lejke nikoli več ne more pozabiti.

8.6.1 GLAVNA LITERARNA OSEBA

Zgodbo pripoveduje moški. Lea Kralj je glavna literarna oseba, opisana skozi oči moškega pripovedovalca. Lea Kralj je Slovenka, ima hišo v Sežani, na Slovenijo je zelo navezana. Je visoka ženska svetlih las, oblači se v rahlo prevelika oblačila in je zelo vitka. Je zelo priznana operna pevka, kot oseba je nenavadna. Ves čas nosi svilen ruto na glavi, tudi v hudi vročini. Pravi, da ji je nošenje rute všeč zato, ker sliši bitje srca v ušesih. Je zelo zaprta oseba in le malo govori o sebi. Najpomembnejša oseba v njenem življenju je njena mama, Ingrid, ki pa je ne podpira, le spravlja jo v slabo voljo. Lejka se ves čas trudi za materino ljubezen in odobravanje, a tega nikakor ne more doseči. Lejkine zveze z moškimi so vedno kratkotrajne in bežne, izbira si le tiste moške, ki so socialno in intelektualno pod njo.

Takrat seveda nisem mogel vedeti, da je imela Lea Kralj mnoge ancilarne zveze. Ancilarne kot ancilla kot služkinja, manjvredne ... Nagle skrite, zakulisne ... Z moškimi, ki so ji padli pod roke in bili praviloma pod njo, socialno, intelektualno, se razume. Odrski delavci, električarji, frizerji, maskerji ... (18)

Pripovedovalec Leo Kralj prvič vidi v zakulisju, kjer se ljubi z odrskim delavcem.

Nekaj časa sem videl samo te oči, ki so strmele vame, kot da me ne vidijo. Nato sem zagledal celo sceno: žensko v gledališkem kostumu, v dolgem, zeleno-rdečem krilu, ki se oklepa moškega v črni majici, kakršne nosijo odrski delavci. Pokonci, hočem reči: naslonjeno na steno. Moški je butal vanjo z globokimi sunki in v nenavadnem ritmu. Po vsakem sunku se je namreč ustavil, obvisel na njej in se spet z vso močjo ugreznil vanjo. In njene oči so se ob vsakem udarcu zameglile, zvrnile, potonile vase ... in se nato spet vrnile k meni, vsaj zdelo se mi je tako. (18)

Ljubezen za Leo Kralj ne pomeni romantične ljubezni. Njene zveze z moškimi sem zgoraj že opisala. Njej je pomembna predvsem ljubezen do domovine, do Slovenije, in že skoraj suženjska ljubezen do matere.

»Pravzaprav tudi jaz nimam družine ...« je rekla nato. »Prave družine ... Čeprav se ves čas trudim, da bi jo imela ... Najbrž se bojim biti od nikoder In od nikogar ...« je še dodala, položila čelo na zelene peclje in se zasmejala, ja, zasmejala. (139)

Za pripovedovalca je bila Lea najboljša. Rad jo je imel in jo je tudi idealiziral.

Lea Kralj je bila res moja prva ženska. Prva ženska, ki sem jo peljal na kolesu in jo predstavil GianPaolu (na vsak način). Prva ženska, s katero sem imel skupno kri (kar že veste). Prva ženska, ki se jo rad in natanko opazoval (raje in natančneje od sebe). Prva ženska, ki sem jo redno intervjuval (čeprav največkrat v osebne namene). /.../ Primadona, ki bo za vedno ostala moja edina (nikoli se ne ve, bi rekel Mali princ, na kar bi najodločneje odkimal). (58)

8.6.2 TEME IN MOTIVI

Roman ubeseduje življenjsko zgodbo Lejke Kralj. V romanu je prisotna ljubezenska tematika. Prisotna je homoseksualna ljubezen in spolnost pripovedovalca, ki pripoveduje o svojih ljubezenskih zvezah, o zaljubljenosti v nedosegljivega heteroseksualnega moškega in o svoji spolnosti z različnimi moškimi. Hkrati so prisotne tudi Lejkine erotične zveze, v katerih pa ni romantične ljubezni. Prisotna je ljubezen med prijateljema, med pripovedovalcem in Lejko. Za Lejko pa je najbolj značilna ljubezen do domovine in do matere. Za ljubezen je izjedalna in glavni literarni osebi škodi celo njeno življenje.

Prisotni so motivi smrti, nemoči, idealiziranja, glasbe, potovanja, doma in tujine, občutka odgovornosti ...

8.6.3 ZNAČILNOSTI ŽENSKEGA ROMANA V ROMANU SMRT SLOVENSKE PRIMADONE

Roman je napisala ženska, glavna junakinja je ženska in napisan je predvsem za ženske. Po mojem mnenju ne gre za trivialni roman, saj spolne vloge niso prikazane stereotipno. Gre seveda za definicijo trivialnosti, ki se je poslužujem skozi celo diplomsko nalogo. Ljubezenska tema je prisotna, ni pa prevladujoča. Vsekakor ne prevladuje ljubezen med

moškimi in žensko, bolj v ospredju je prijateljska ljubezen in ljubezen do staršev. Prisotna je tudi pripovedovalčeva homoseksualna ljubezen, kar je novost med izbranimi romani.

Prisotne so tudi značilnosti sodobnega ženskega romana. Odnosi med ženskami so zajedalni. Lejkina mati ji povzroča le bolečino. Ne nudi ji nobene podpore in ljubezni. Tudi znotraj Lejke same se odvijajo konflikti. Ne zna se odpreti prijatelju, tako ji tudi on ne more pomagati v njenih stiskah, z moškimi ne more imeti nekega zdravega razmerja. Prikazane so tudi netradicionalne spolne vloge, ženska je spolno svobodna, pripovedovalec je homoseksualec.

8.6.4 SOCIOLOŠKA ANALIZA

V romanu spolne vloge niso prikazane stereotipno. Pripovedovalec je homoseksualec, je veliko bolj odprta in čuteča oseba kot glavna ženska literarna junakinja. Moški imajo tako moške kot ženske značilnosti. Lea Kralj ne govori veliko o svojih čustvih, je mobilna, ima uspešno kariero, ni žena in ni mati. Torej ni tipična ženska in ni nosilka tipičnih ženskih vlog. V spolnosti je svobodna, spolne odnose ima z različnimi moškimi, s katerimi ni v dolgotrajnih zvezah. O tem sem že pisala v prejšnjih poglavjih. Lea Kralj nikakor ni odvisna od moških, kljub temu pa ni svobodna. Ujeta je v odnos s svojo materjo. V tem odnosu je podrejena, obnaša se tako, kot da ni odrasla oseba. Mati ima nadzor nad njo. Mogoče ima Lejka tudi zaradi nerazrešenih družinskih odnosov težave z moškimi.

8.6.5 KRITIŠKE MISLI O ROMANU

Petra Vidali je roman ocenila izrazito negativno. Po njenem mnenju roman združuje tri temeljne niti pripovedi: umiranje in smrt literarne junakinje, slovenstvo in operno divo, ki za pripovedovalca pomeni »prvo žensko«. Vidalijeva meni, da je roman izrazito osladen. Že smrt sama po sebi danes težko ne zveni patetično, če pa temu dodamo še slovenstvo in nato še primadono, sigurno dobimo veliko mero patetike. Primadona je strastna, muhasta, patološka in nerazumljena. Umetnica je torej prikazana izrazito stereotipno. Tudi slovenstvo je prikazano klišejsko. Vidalijeva zato meni, da je roman globoko površen.

Jože Horvat pravi, da je v romanu večče podana specifična človeška usoda, usoda slovenske primadone, ki zaslovi po Evropi, v Sloveniji pa propade takoj po vrhuncu slave. Zgodbo

pripoveduje pariški novinar, gre torej za pogled tujca na Leo kot Slovenko in na Slovenijo. Slovenija je prikazana na dveh ravneh: kot lepa dežela, po drugi strani pa zavrta, malomeščanska v medčloveških odnosih. Ta dežela svoje talente omejuje in uničuje. Glavna literarna oseba je prikazana prepričljivo. Pripoved je fabulativno enostavna, jezikovno ni svojevrsna.

Nasploh različni kritiki roman ocenjujejo kot izredno berljiv in napet, avtorico pa cenijo kot spretno pripovedovalko. Knjiga lahko zadovolji mnoge bralce, ki imajo radi hitrost, duhovitost in površino. Avtoričin stil je všečen, sodoben, ne pretirano zahteven in v resnici precej populističen. Okvir zgodbe je pripovedovalčevo odgovarjanje na vprašalnik, s katerim neka revija išče Slovenko leta. Njegovo razmerje z Leo ni erotičnega značaja, on je njen največji občudovalec. Lejkin osebni razvoj ni enak kot njen močan pevski potencial. Ne more postati samostojna, odgovorna oseba. Oče je odšel že, ko je bila otrok, pustil pa je vrzel, ki jo Lea neuspešno poskuša zapolniti s kratkimi, brezplodnimi zvezami z moškimi. Primadoni daje polet tujina, rojstni kraj ter njena mati, pa jo ubijata.

8 PRIMERJAVA VSEH ŠESTIH ROMANOV

Po podrobni obravnavi romanov sem prišla do nekaterih zaključkov. Že na začetku sem opredelila ženski roman, ki zajema več različnih definicij.

Prva definicija pravi, da so to romani, ki so jih napisale ženske avtorice. Če tako razumemo ženski roman, potem težko te romane razumemo kot neki enotni pojem. Ženske avtorice pišejo (enako kot moški avtorji) kvalitetno in trivialno literaturo. Večkrat so avtorice prezrte in po krivici presoјane z vidika umetniške manjvrednosti in necenjenosti. Samo zaradi spola so bile avtorice večkrat porinjene v kalup neresne, družbeno nepomembne, trivialne literature. Sama nikakor ne mislim, da je vsa ženska literatura trivialna.

Druga definicija ženske literature pa tako opredeli literaturo, ki je napisana za žensko bralko in obravnava v največji meri ljubezensko tematiko. Gre za podvrsto trivialne literature. V svoji diplomski nalogi sem nameravala obravnavati samo ta delček ženske literature. Na koncu se je izkazalo, da v to definicijo spadajo nekateri romani bolj, drugi pa manj.

Popolnoma sem spadata romana Vesne Milek in Elze Budau. V ospredju je ljubezenska oziroma erotična tematika, romana sta trivialna, brez neke posebne umetniške vrednosti, napisana sta za žensko bralko in iz izrazito ženske perspektive. Oba romana sta dobro prodajana in zelo izposojana v slovenskih knjižnicah. Če vključim svojo osebno presojo, bi kljub vsemu bolj pohvalila roman Elze Budau, saj je bil napisan precej pred romanom Milekove in je bil takrat res izviren. Vesna Milek ni povedala ničesar novega, roman ni šokanten, je poln stereotipov brez kakršnih koli ironizacij.

Roman Lidije Asta spada v zgornjo definicijo predvsem po svoji trivialnosti. Erotična tematika je sicer zelo prisotna, ni pa glavna tematika, saj gre v resnici za ezoterično literaturo. Roman tudi ni eksplicitno napisan za ženske, je pa sigurno res, da ga berejo predvsem ženske. Ob izidu je roman doživel velik uspeh pri bralcih. Ta roman torej ne spada v celoti v mojo definicijo ženskega romana, so pa v njem prisotne nekatere značilnosti le-tega.

Naslednji obravnavani roman je roman Marjete Novak. Napisan je za žensko bralko, v ospredju pa sta dve tematiki. Ena je ljubezenska oziroma erotična, druga pa je tematika tujstva in hrepenenja. Roman se uspešno izogiba trivialnosti, tudi z ubeseditvijo tematike. V mojo definicijo torej spada po kriteriju ženske bralke in tematike, ne pa po trivialnosti.

Roman Katarine Marinčič pa spada v mojo definicijo samo po ljubezenski tematiki. Je parodija ljubezenskega romana, ni trivialna literatura in ni posebej napisan za ženske. V njem ni eksplicitno prikazane erotike.

Naknadno sem v obravnavo vključila še roman Brine Svit. Roman je napisala ženska, glavna junakinja je ženska, namenjen je za ženske bralke. Po teh značilnostih popolnoma sodi v raziskovalni okvir. Edini odklon je v tem, da izstopajoča tematika ni ljubezenska, vsaj ne ljubezenska v smislu romantične ljubezni med moškim in žensko.

Skozi analizo romanov šestih avtoric sem ugotovila, da tudi znotraj ene tematike ne moremo vseh romanov vreči v isti koš. Nekateri so trivialni, brez umetniške vrednosti, druge avtorice pa s parodijo, ironizacijami in ostalimi prenovitvami poskrbijo za drugačno ubeseditvev tematike in s tem ustvarijo umetniško kvalitetno delo.

Drugi del mojih vprašanj na začetku diplomske naloge se je nanašal na spolne vloge v romanih in na to, če so se spolne vloge kaj spremenile v primerjavi s tradicionalnimi ženskimi romani. Seveda se je ženska svoboda povsod povečala. Predvsem je ženskam omogočena

mobilnost, ženske so svobodne tudi v seksualnem smislu. Ženske niso več zaprte v sfero doma, hodijo v službo in se ukvarjajo z različnimi stvarmi, ki jih veselijo. Vseeno pa ženska po drugi strani ni svobodna. Rebeka, Kristina in Lada so v resnici precej odvisne od moških, Lea pa od svoje matere. Brez moškega so ženske slabe volje, ne znajo uživati, potrebujejo moško ljubezen in podporo. V romanu Katarine Marinčič so tradicionalne spolne vloge parodirane in ironizirane. Lidija Asta po drugi strani pa se tradicionalnim spolnim vlogam upira. Moja teza se je potrdila. Ženske so mnogo bolj svobodne kot v tradicionalnih ženskih romanih, še vedno pa se njihovo življenje precej vrti okrog moškega.

9 ZAKLJUČEK

Za temo svoje diplomske naloge sem se odločila, ker sem želela obravnavati literaturo, ki je res brana. Zdi se mi, da se slovenisti premalo ukvarjamo z deli, ki so v resnici med bralci najbolj popularna. Zato menim, da je potrebno tudi tem delom priznati nekatere kvalitete. Branje je v sodobnem stresnem vsakdanu tudi oblika sprostitve in zabave, zato se moramo po mojem mnenju začeti podrobneje posvečati tudi tisti literaturi, ki je trivialna, po drugi strani pa med bralci bolj poznana in prebirana.

10 VIRI

- Lidija Asta: *Lidija: skozi trnje do zvezd ali avtobiografija neke tridesetletnice*. Ljubljana: Samozaložba, 1992.
- Elza Budau: *Ljubezen v f-molu*. Ljubljana: Prešernova družba, 1987.
- Katarina Marinčič: *Rožni vrt*. Celovec: Wieser, 1992.
- Vesna Milek: *Kalipso*. Ljubljana: Študentska založba, 2000.
- Marjeta Novak: *Kristina*. Ljubljana: Borec, 1985.
- Brina Svit: *Smrt slovenske primadone*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000.

11 SEZNAM LITERATURE

- Lidija Asta: »Izštekan«*, a zanimivo branje: Lidija Asta o svoji knjigi Lidija, skozi trnje do zvezd ali avtobiografija neke tridesetletnice. Naša žena* 10 (oktober 1992). 22.
- Matej Bogataj: Lidija Asta: Lidija: vsak moški, vsaka ženska je zvezda. *Delo* 11. junij 1992. 13.
- Matej Bogataj: Katarina Marinčič: Rožni vrt: Wieser 1992: iskanje časov, ki jih ni (bilo). *Delo* 26. november 1992. 5.
- Matej Bogataj: Brina Svit: Smrt slovenske primadone. *Delo* 22. junij 2000. 13.
- Matej Bogataj: Iz doma v svet in (ne)pomirjeno nazaj: dve uspešni ženski knjigi. *Delo* 15. oktober 2002. 8.
- Silvija Borovnik: *Pišejo ženske drugače?* Ljubljana: Mihelač, 1996.
- Silvija Borovnik: Romani sodobnih slovenskih pisateljic. *Slavistična revija* 51 (julij/september 2003). 285–299.
- Igor Bratož: Težavno iskanje moškega: Vesna Milek, Kalipso, Študentska založba, Društvo Apokalipsa, Zbirka Posebne izdaje. *Delo* 5. avgust 2002. 12.
- Elza Budau: Ne življenje, ne pisanje ne marata sprenevedanj: pisateljica, pesnica in publicistka Elza Budau. *Naša žena* 1 (januar 1993). 18, 19.
- Elza Budau: Elza Budau. *Stop* 22.–28. julij 1994. 10, 11.
- Elza Budau: Rože za Elzo: avtor neznan. *Revolver* 13 (september/november 1994). 12–14.

- France Forstnerič: Izzivalni prozni prvenec: roman o ženski (ne)svobodi. *Delo* 23. januar 1992. 14.
- Polona Glavan: O čem piše pet najboljših: romani finalistov za Delovo nagrado kresnik. *Delo* 27. maj 2002. 4, 5.
- Miran Hladnik: Slovenski ženski roman v 19. stoletju. *Slavistična revija* 29 (1981). 259–296.
- Miran Hladnik: *Trivialna literatura*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1983.
- Miran Hladnik: Ni take je. *Sodobnost* 66/4 (april 2002). 501–511.
- Jože Horvat: Dežela, ki ne pozna svojih talentov. *Sodobnost* 65/1–2 (januar, februar 2001), 168–170.
- Matjaž Kmecl: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović, 1996.
- Viktor Konjar: Erotika brez omejitev. *TV-15: Časopis borcev NOB* 14. januar 1988. 7.
- Barbara Korun: Brina Svit: Smrt slovenske primadone. *Ampak* ½ (oktober 2000). 6.
- Andrijan Lah: *Mali pregled lahke književnosti*. Ljubljana: Založba Rokus, 1997.
- Ženja Leiler: Lidija Asta: Lidija – skozi trnje do zvezd ali avtobiografija neke tridesetletnice. *Literatura* 19 (1993). 105.
- Katarina Marinčič: Pisateljstvo kot svetopisemska prilika o talentih: pogovor z nominiranci za Delovo nagrado kresnik 2002 – Katarina Marinčič. *Delo* 20. junij 2002. 8.
- Katja Mihurko Poniž: *Drzno drugačna: Zofka Kveder in podobe ženskosti*. Ljubljana: Delta, 2003.
- Vesna Milek: Calipso. *Apokalipsa* 16/17 (1997). 58–74.
- Vesna Milek: Kaj novinarko, igralko, pevko, kolumnistko, pisateljico, »usodno žensko« žene k ustvarjanju: *Stop* 27. junij 2002. 14, 15.
- Vesna Milek: *Brez filtra*. Ljubljana: V. B. Z., 2004.
- Vesna Milek: Žensko telo v ogledalu množičnih medijev: kdo nam postavlja merila. *Delo* 26. junij 2004. 26, 27.
- Vesna Milek: Metroseksualnost, moški kot objekt, moški v velikosti šminke: spreminjanje vloge moškega. *Delo* 3. julij 2004. 27–29.
- Toril Moi: *Politika spola/teksta: feministična literarna teorija*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 1999.
- Marjeta Novak: Beseda avtorice. *Delo* 24. maj 1990. 16.
- Darja Pavlič: Katarina Marinčič: Rožni vrt. *Mentor* 7/8 (1992). 101, 102.

- Andreja Plesničar: Ženske in »ženski roman«. *Knjižnica* 39/4 (1995). 85–113.
- Jure Potokar: Elza Budau, Na pragu let. *Ampak* 6/7 (junij, julij 2002). 93.
- Tadeja Rode: Brina Svit: smrt slovenske primadone. *Mladina* 28. avgust 2000. 66.
- Jelka Šutej – Adamič: Lidia ljubi Lidio: dogodek v Cankarjevem domu. *Delo* 9. oktober 1992. 10.
- Petra Vidali: Globoko površen roman: Brina Svit: Smrt slovenske primadone. *Literatura* 12 (september, oktober 2000). 211–214.
- Nives Vidrih: Brina Svit: Smrt slovenske primadone. *Naša žena* 5 (maj 2002). 67.
- Tomo Virk: Katarina Marinčič: Rožni vrt: Založba Wieser, Celovec 1992. *Slovenec* 76 (15. oktober 1992). 22.
- Jasna Vombek: Slast in gnev popolnega intervjuja. *Dialogi* 9/10 (2000). 91, 92.
- Jelka Zaletel: Književno delo Marjete Novak. *Mentor* 5/6 (1989). 242–254.
- Alojzija Zupan Sosič: Označevanje literature žensk. *Zbornik referatov s Prvega slovensko-hrvaškega slavističnega srečanja, ki je bilo v Novigradu od 25. do 27. marca 1999*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakulteta, 2001.
- Alojzija Zupan Sosič: *Zavetje zgodbe: Sodobni slovenski roman ob koncu stoletja*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2003.